

International Center for Economic Growth
Európai Központ

MUNKAFÜZET 12.

GÁSPÁR PÁL:

***A HAZAI RÉGIÓK VERSENYKÉPESSÉGI
LEHETŐSÉGEI: A VERSENYKÉPESSÉGI
KONCEPCIÓ REGIONÁLIS VETÜLETE***

2005. DECEMBER

1118, Budapest, Dayka Gábor u. 6/B

Tel: (1) 248-1160 E-mail: office@icegec.hu Honlap: www.icegec.hu

International Center for Economic Growth

Európai Központ

A hazai régiók versenyképességi lehetőségei: a versenyképességi koncepció regionális vetülete

Gáspár Pál (szerk.)

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	4
I. Módszertan	6
II. Helyzetértékelés a növekedési tényezők regionális bontása és a régiók adottságai alapján	8
II.1. Helyzetértékelés a növekedési tényezők regionális bontása alapján	8
II.1.1. Foglalkoztatás	8
II.1.2. Humán tőke, képzettség	9
II.1.3. Beruházások	10
II.1.4. A fizikai tőke minősége	12
II.2. Helyzetértékelés a régiók alapján	15
II.2.1.A nyugat-dunántúli régió versenyképességi SWOT elemzése	15
II.2.2.A közép-dunántúli régió versenyképességi SWOT elemzése	17
II.2.3. A dél-dunántúli régió versenyképességi SWOT elemzése	18
II.2.4. A közép-magyarországi régió versenyképességi SWOT elemzése	20
II.2.5. Az észak-magyarországi régió versenyképességi SWOT elemzése	21
II.2.6.Az észak-alföldi régió versenyképességi SWOT elemzése	23
II.2.7.A dél-alföldi régió versenyképességi SWOT elemzése	24
III. A növekedési tényezők és fejlesztési fókuszok regionális szinten	27
III.1. Regionális versenyképességi jövőképek	27
III.2. A növekedési tényezők közötti prioritások a régiókban	31
III.3. A fejlesztési fókuszokon belüli regionális prioritások	32
IV. A fejlesztési fókuszok összehasonlító értékelése	43
V. A fejlesztési források elosztásának elvei	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

BEVEZETÉS¹

A Gazdasági Minisztérium számára készített versenyképességi koncepció meghatározta azokat az alapfeltételeket és tartós növekedési tényezőket, amelyek segítségével megteremthető a versenyképesség fenntartható, hosszú távú erősödése. A koncepció keretében a tartós növekedési tényezőkre alapozva olyan fejlesztési fókuszok kerültek meghatározásra, amelyekre a gazdaságpolitikának az Európai Unióból és a saját költségvetésből forrásokat kell fordítani annak érdekében, hogy a gazdaság versenyképessége szempontjából fontos tartós növekedési tényezőkben (foglalkoztatás, humán tőke és fizikai tőke minősége) a szükséges változás bekövetkezzen. A versenyképességi koncepció országos szinten határozta meg a növekedési tényezőket és a fejlesztési fókuszokat.

A magyar gazdaságra azonban jelentős területi különbségek jellemzők, amelyeket a versenyképességi koncepció kialakítása során (hasonlóan a társadalmi kohézió és fenntartható fejlődés szempontjaihoz) figyelembe kell venni. A regionális eltérések megnyilvánulnak a növekedési tényezőkkel való ellátottságban, a versenyképességi mutatók alakulásában, a tartós növekedési tényezők és fejlesztési fókuszok adott régió kohézióját és versenyképességét erősítő hatásaiban. A meglévő regionális sajátosságok és eltérések miatt szükséges a versenyképességi koncepció regionális dimenziójának kialakítása.

Mindezek alapján a tanulmány a következő főbb kérdésekre keresi a választ:

1. Milyen hasonlóságok és eltérések mutathatók ki a magyarországi régiók között a tartós növekedési tényezőkben meglévő jelenlegi kiinduló állapotot illetően?
2. Melyek az egyes régiók erősségei és gyengeségei a tartós növekedési tényezőkben?
3. Mely tartós növekedési tényezőknek kell prioritást kapniuk a regionális versenyképesség növelése során?
4. Melyek azok a fejlesztési fókuszok, amelyeket az egyes régióknak fejleszteniük kell a versenyképesség erősítése érdekében?
5. Milyen szempontok alapján lehet elosztani a rendelkezésre álló külföldi és hazai fejlesztési forrásokat az egyes fejlesztési fókuszok, régiók között?

A tanulmány a következő szerkezetben elemzi a versenyképességi koncepció regionális szempontjait.

Az első fejezet módszertani bevezetést tartalmaz a versenyképességi koncepció regionális tesztelésével kapcsolatosan, meghatározva az elemzés keretét.

A második fejezet a kiinduló állapottal kapcsolatos helyzetértékelést tartalmazza, külön fókuszálva a tartós növekedési tényezőkre és az egyes régiókra. A fejezet első része értékeli a régiók között a négy növekedési tényezőben (foglalkoztatás, beruházások, humán tőke és fizikai tőke minősége) meglévő eltéréseket, illetve az egyes régiók relatív pozícióját a négy növekedési tényezőt illetően. A fejlesztési tényezők regionális bontását követően a háttér tanulmányokban elkészített regionális SWOT elemzések felhasználásával a fejezet röviden áttekinti a régiók növekedési tényezőkkel kapcsolatos erősségeit és gyengeségeit.

A tanulmány harmadik fejezete regionális szinten vizsgálja a tartós növekedési tényezőket és ezen belül a fontosabb fejlesztési fókuszok hozzájárulását, három kérdésre keresve választ. Elsőként azt elemzi, hogy a

---

¹ A tanulmány az ICEG Európai Központ által a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) számára kialakított versenyképességi koncepció keretében készített elemzés szerkesztett változata.

hét régió esetében a meglévő adatok, az interjúk során szerzett információk, valamint a régiók helyzetelemzése és fejlesztési prioritásai alapján a versenyképességet erősítő melyik tartós növekedési tényezőkre kell a hangsúlyt helyezni. A tanulmány indoklást tartalmaz az egyes növekedési tényezők közötti választás szempontjait illetően.

Ezt követően a tanulmány a versenyképességi koncepcióban szereplő 17 fejlesztési fókusz relevanciáját és súlyát vizsgálja meg kettős szemszögből. Egyfelől elemzi, hogy a regionális szinten megfogalmazott fejlesztési célok és fókuszok közül melyek azok, amelyeket be lehet a versenyképességi koncepcióba illeszteni, másfelől meghatározza azokat a fejlesztési fókuszokat, amelyek a tanulmány szerzői szerint az egyes régiók versenyképességének növekedése szempontjából fontosak lehetnek.

A harmadik kérdés, amit a fejezet elemez, hogy a régiós szinteken meghatározott fejlesztési fókuszok közül melyek között alakulhatnak ki szinergiák, miképpen erősíthetik egymást és növelhetik a régió versenyképességét. Az elemzés kitér a növekedési tényezőkben jelentkező „szűk keresztmetszetekre” is, amelyek gátolják a többi tényező hatásának érvényesülését.

A tanulmány negyedik fejezete a fejlesztési fókuszokkal kapcsolatos értékelést tartalmazza a következő hármas szempont alapján. Egyrészt bemutatja azokat a fejlesztési fókuszokat, amelyek a regionális elemzések alapján az összes régióban fontosak lehetnek. Másrészt arra keresi a választ, hogy melyek azok a fejlesztési fókuszok, amelyek azonos módon, csak más eszközökkel, tartalommal fejleszthetők az egyes régiókban, figyelembe véve a régiók között a kiinduló állapotban és a tartós növekedési tényezőkben meglévő eltéréseket. A fejezet harmadik elemzési szempontja azon fejlesztési fókuszok meghatározása, amelyek csak az egyes régiók számára relevánsak, míg a többi szempontjából nem jelentenek hozzájárulást a versenyképességhez.

I. MÓDSZERTAN

A versenyképességi koncepció meghatározta a versenyképességi stratégia kereteit, majd az ezt követően elkészített regionális tanulmányok bemutatták a regionális sajátosságokat. Jelen összefoglaló tanulmány a versenyképességi koncepció módszertanára alapozva, felépítését teljeskörűen átvéve, valamint figyelembe véve a regionális háttéranyagok inputjait arra keresi a választ, hogy miképpen lehet a versenyképességi koncepcióban a regionális sajátosságokat megjeleníteni a tartós növekedési tényezőket és a fejlesztési fókuszokat illetően.

Az említett célok elérése érdekében a regionális összefoglaló tanulmány a következő módszertan alapján készült el.

Első lépésben a rendelkezésre álló regionális háttérelmzések, statisztikai adatok alapján felmérésre került, hogy milyen a hét régió kiinduló helyzete a tartós növekedési tényezőket illetően. A tartós növekedési tényezők regionális szintű elemzése rávilágított arra, hogy az egyes régiókon belül mely tényezők helyzete minősíthető relatíve kedvezőnek vagy kedvezőtlennek, illetve hogy a régiók egymáshoz viszonyítva milyen eltéréseket mutatnak a tényezők fejlettségében. A regionális háttérelmzések lehetőséget adtak annak meghatározására, hogy milyen gyengeségek és erősségek jellemzik az egyes régiókat a tartós növekedési tényezőket illetően, illetve milyen a többi régiótól eltérő sajátosságok érvényesülnek az egyes régiókban.

A regionális helyzetértékelésre alapozva a regionális anyagok második fontos inputja a regionális szereplőkkel (fejlesztési ügynökségek, helyi tudásközpontok, helyi üzleti élet vezetői, stb.) folytatott interjúk voltak. Az interjúk arra keresték a választ, hogy miképpen látják a regionális szereplők a régió helyzetértékelést, illetve milyen véleménnyel rendelkeznek a fejlesztési fókuszokat illetően. A következtetések beépültek a regionális összefoglaló anyagokba mind a helyzetértékeléssel, mind a jövővel foglalkozó részekbe.

A regionális tanulmányok harmadik fontos alkotóeleme a növekedési tényezők és fejlesztési fókuszok regionális tesztelése volt. Ennek keretében a rendelkezésre álló statisztikai adatok, helyzetértékelések, interjúk alapján kiemelésre kerültek azok a növekedési tényezők, amelyek az egyes régiók fejlődéséhez leginkább hozzájárulhatnak, valamint azok a fejlesztési fókuszok, amelyekeken keresztül ez a hozzájárulás érvényesülhet. A fejlesztési fókuszok regionális szintű értékelése adja az inputot ezen összefoglaló tanulmány harmadik és negyedik fejezetéhez, amely a régiókon belül és között veti össze a fejlesztési fókuszokat, szerepüket a versenyképesség erősítésében.

Jelen összefoglaló tanulmány ezen inputokra alapozva kettős szemléletben elemez. Egyfelől a régiókat veti össze, hogy kiemelje azon sajátosságokat, amelyekben eltérnek. Másfelől a regionális összevetés mellett a tanulmány arra kísérel meg választ adni, hogy melyek azok a fejlesztési fókuszok, amelyekben a régiók különböznek, illetve hasonlítanak egymáshoz és ezt miképpen lehet az országos versenyképességi stratégiában megjeleníteni. A figyelem így egyszerre irányul a régiókra és a fejlesztési fókuszokra azzal a céllal, hogy a regionális eltéréseket és hasonlóságokat kiemelje és értékelje. Ennek megfelelően a főbb kérdések, amelyekre a tanulmány a vázolt módszertan alapján választ kísérel meg adni a következők:

- Milyen hasonlóságok és eltérések mutathatók ki a magyarországi régiók között a tartós növekedési tényezőkben?
- Melyek az egyes régiók erősségei és gyengeségei a növekedési tényezőket illetően?
- Mely tartós növekedési tényezőknek kell prioritást kapniuk a regionális versenyképesség növelése során?

- Melyek azok a fejlesztési fókuszok, amelyeket az egyes régióknak fejleszteniük kell versenyképességük növelése érdekében?
- Milyen szempontok alapján lehet elosztani a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokat az egyes fejlesztési fókuszok illetve régiók között?

II. HELYZETÉRTÉKELÉS A NÖVEKEDÉSI TÉNYEZŐK REGIONÁLIS BONTÁSA ÉS A RÉGIÓK ADOTTSÁGAI ALAPJÁN

II.1. Helyzetértékelés a növekedési tényezők regionális bontása alapján

II.1.1. Foglalkoztatás

Magyarországon a foglalkoztatási ráta az egyik legalacsonyabb az európai államok között és ennek tükröképeként magas az inaktív aránya. Országos szinten a munkaerő-piaci mutatók többsége inkább stagnáló, illetve enyhén romló folyamatokra utal: a 3-4% közötti gazdasági növekedés mellett a stagnáló aktivitás mellett kismértékben emelkedett a munkanélküliség. A foglalkoztatási gondok egyik gyökere, hogy az alacsony munkanélküliségi ráta (6,1% 2004-ben) mellett magas a tartós munkanélküliek és a munkaerőpiacról hosszútávon kiesettek aránya, sőt új jelenséggént jelenik meg, hogy a munkaerőpiacra kilépő 25 év alatti fiatalok foglalkoztatása is egyre nehezebbé válik.

A foglalkoztatási mutatók regionális alakulásában jól látható az ország kettéosztottsága az északnyugati és középső régiók, illetve a többi régió között. A munkanélküliség tekintetében a közép-magyarországi, közép-dunántúli és nyugat-dunántúli régiók esetében a teljes foglalkoztatottság körüli állapotról beszélhetünk, hiszen a 4-4,5%-os munkanélküliségi ráta a súrlódásos munkanélküliség szintjét jelzi. Ezzel szemben a két legkedvezőtlenebb munkanélküliségi mutatóval rendelkező régióban (észak-magyarországi és dél-dunántúli esetében) a munkanélküliségi ráta ennek kétszerese, 8-10% között alakul. Az utóbbi két régióban a magas munkanélküliség a korábbi ipari háttér leépülésével, valamint az új munkahelyek teremtésének problémájával magyarázható. A két magas munkanélküliséggel jellemezhető régióban, továbbá a két alföldi régióban is rendkívül alacsony a foglalkoztatási és aktivitási arány.

Miközben a hazai aktivitási és foglalkoztatási mutatók az unión belül a legalacsonyabbak között vannak, az átlaghoz képest is kiemelten kedvezőtlen a többi négy régió (kelet-magyarországiak és a dél-dunántúli) helyzete. Ezekben átlagosan 8-10 százalékponttal alacsonyabb a foglalkoztatási arány a másik három régióhoz képest, ami mutatja, hogy itt a gazdasági szereplők képtelenek megfelelő munkaalkalmak megteremtésére és a potenciális foglalkoztatottak széles köre a munkaerőpiacra be sem kerül. A regionális elemzések kimutatták azt is, hogy az alacsony foglalkoztatási ráta azzal is magyarázható, hogy magas a halmozottan hátrányos, nehezen foglalkoztatható rétegek aránya a népességben belül, ami jelentős erőfeszítéseket igényel a foglalkoztatás növelése során.

A három másik régió esetében a foglalkoztatási és aktivitási ráta is meghaladja az országos átlagot, és ezekben a régiókban a fő probléma a munkaerő-kereslethez szerkezetileg teljesen nem alkalmazkodó munkaerő-kínálat, valamint a jelentős foglalkoztatási eltérések az egyes kistérségek szintjén, ami a belső migráció gyengeségét és egyéb munkaerő-piaci merevségeket meglétét jelzi.

Táblázat 1. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása, 2003

Megye, főváros, régió	Aktivitási arány, %	Munkanélküliségi ráta, %	Foglalkoztatási arány, %
Közép-Magyarország	57,5	4,0	55,1
Közép-Dunántúl	58,0	4,6	55,3
Nyugat-Dunántúl	57,7	4,6	55,1
Dél-Dunántúl	51,3	7,9	47,2
Észak-Magyarország	49,8	9,7	45,0
Észak-Alföld	49,3	6,8	45,9
Dél-Alföld	50,3	6,5	47,0
Összesen	53,8	5,9	50,6

* Forrás: KSH munkaerő-felmérése (a 15–74 éves népességre vonatkozóan)

II.1.2. Humán tőke, képzettség

A képzettség alakulásához a lakosság végzettségi szerkezetét hasonlítjuk össze a 7 régióra rendelkezésre álló adatok alapján. A két táblázat összevetése mutatja, hogy az elmúlt 8 évben számottevően javult a lakosság képzettség szerinti összetétele az összes régióban. A csak nyolc általános végzettséggel rendelkezők aránya jelentősen csökkent, miközben a közép- és felsőfokú végzettségűek aránya növekedett. A táblázatból érdekességként az is megállapítható, hogy a régiók között meglévő egyéb különbözőségeik ellenére azonos mértékben bővült a gimnáziumi és szakmunkás végzettséggel rendelkezők aránya, és felül illetve alul kiugró Közép-Magyarországot és Dél-Alföldet leszámítva közel azonosan a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya.

Táblázat 2. A regionális lakosok végzettségi szerkezetek 1994-ben százalékban

	8 általános	Szakmunkás-képző	gimnázium	főiskola, egyetem	összesen
Közép-Magyarország	21,52	24,30	35,19	18,98	100
Közép-Dunántúl	28,29	35,37	25,21	11,16	100
Nyugat-Dunántúl	26,98	31,50	30,64	10,88	100
Dél-Dunántúl	29,46	33,90	25,79	10,85	100
Észak-Magyarország	27,24	32,99	29,98	9,79	100
Észak-Alföld	30,95	32,01	25,77	11,27	100
Dél-Alföld	31,27	31,38	25,29	12,07	100
Összesen	26,81	30,18	29,54	13,47	100

Forrás: KSH

Táblázat 3. A regionális lakosok végzettségi szerkezetek 2002-ben százalékban

	8 általános	Szakmunkás-képző	gimnázium	főiskola, egyetem	összesen
Közép-Magyarország	13,97	25,16	37,17	23,70	100
Közép-Dunántúl	19,18	37,70	29,50	13,62	100
Nyugat-Dunántúl	19,80	34,02	32,12	14,06	100
Dél-Dunántúl	19,70	36,57	30,29	13,44	100
Észak-Magyarország	19,73	36,67	30,69	12,93	100
Észak-Alföld	20,69	35,92	29,90	13,53	100
Dél-Alföld	22,15	35,64	30,37	11,78	100
Összesen	18,35	32,75	32,50	16,40	100

Forrás: KSH

A képzettséget illetően a régiók között nem mutathatók ki olyan drasztikus eltérések, mint más regionális mutatók esetében, de azért a meglévő különbségek jellegzetesek. Egyrészt kiugróan jobb a képzettségi szerkezet a közép-magyarországi régióban, amit nyilvánvalóan befolyásol, torzít Budapest országos átlagtól eltérő adata. Másrészt megfigyelhető, hogy a dél-és észak-alföldi, illetve az észak-magyarországi régiókban valamelyest magasabb a három dunántúli régióval összevetve a csak nyolc általánost és szakmunkásképzőt végzettek aránya és ennek megfelelően alacsonyabb a gimnáziumi és főiskolai/egyetemi végzettséggel rendelkezők részesedése. Ezek az eltérések annak ellenére fennállnak, hogy az elmúlt 8 évben ezekben a régiókban is javult a képzettség szerkezete és kismértékben csökkent az országos átlaggal szembeni eltérésük.

II.1.3. Beruházások

Miközben a magyarországi tőkeállomány átlagosan meglehetősen leromlott, alacsony a beruházási ráta (20%) a hasonló fejlettségű államokkal (pl. az újonnan csatlakozottak és kohéziós országok) összevetve. Emellett a beruházásokra sajátos dualitás jellemző, mert a multinacionális vállalatok erőteljes aktivitása mellett a hazai kis- és közepes vállalatok beruházásai feltűnően hiányoznak. Bár az állami beruházások dinamizálódtak az utóbbi időben, kevés esetben játszanak a magánberuházásokat generáló (crowding-in) szerepet. Mindezek következtében a magyarországi beruházási aktivitás túlzott mértékben függ a nemzetközi működőtőke-áramlások alakulásától, és a külső konjunkturális folyamatok ciklikusságától.

A beruházások regionális szintű alakulásánál érdemes két mutatót is figyelembe venni: regionális beruházási rátát és az egyes régiók összes beruházásból való részesedését. A regionális beruházási ráta önmagában nem jó mutatója a beruházások tényleges alakulásának. Azt mutatja ugyanis, hogy a legfejlettebb régiókban alacsony a mutató értéke, míg a kevésbé fejlett és sok tekintetben a befektetések szempontjából is halmozottan hátrányos régiókban (pl. Dél-Dunántúl) a beruházási ráta a legmagasabb, hasonlóan az észak-magyarországihoz.

Ebben két torzításnak lehet szerepe. Egyrészt a régiók közötti sajátos eltérések a GDP szintjében meglévő eltéréseket mutatják: Közép-Magyarország legalacsonyabb mutatója mögött a megtermelt GDP kiugróan magas szintje, míg a dél-dunántúli esetben éppen ennek ellenkezője áll. Ugyanakkor a magas észak-magyarországi beruházási ráta részben a beruházások szerkezetével is magyarázható: ebben a régióban viszonylag jelentős a beruházás-igényes tevékenységek részesedése a GDP-ben (vegyipar, villamosenergia-ipar), amelyek növelik a beruházási rátát.

Táblázat 4. A regionális beruházási ráta (beruházás/GDP %) alakulása

	1994	1998	2002
Közép-Magyarország	17,47	16,88	13,47
Közép-Dunántúl	17,26	19,7	19,26
Nyugat-Dunántúl	18,76	17,37	16,87
Dél-Dunántúl	13,1	14,78	20,26
Észak-Magyarország	15,08	22,4	21,40
Észak-Alföld	12,73	16,01	16,34
Dél-Alföld	11,49	13,78	14,97
Országos	15,87	17,18	16,08

Forrás: KSH

Ezért érdemes még egy mutatót megvizsgálni, a régiók százalékos részesedését az összes beruházásból. (Ez a mutató is tartalmaz torzításokat, mint például azt, hogy a beruházásokat sokszor azokban a régiókban könyvelik el, ahol a beruházó be van jegyezve: ez részben magyarázza is Közép-Magyarország magas arányát.)

A régiók százalékos részesedése azt mutatja, hogy miközben az elmúlt 5 évben valamelyest csökkent a közép-magyarországi régió részesedése az összes beruházásból, a többi régióé számottevően nem változott, nem volt olyan régió, amely kiugró mértékben növelte volna, vagy elmaradt volna a többihez képest. A beruházások regionális megoszlásából is látszik azonban, hogy a Dél-Dunántúl és Dél-Alföld rendkívül kedvezőtlen helyzetben vannak, mert részesedésük nem éri el a 10%-ot sem, sőt a dél-dunántúli régió esetében enyhén csökkent az elmúlt években. Ugyanakkor az előző mutatóhoz fűzött megjegyzés figyelembevételével is kedvező, hogy kissé növekedett az észak-magyarországi és észak-alföldi régiók beruházásokból való részesedése.

Táblázat 5. A régiók részesedése az összes beruházásból (%)

	1994	1998	2002	2003
Közép-Magyarország	45,77	41,06	38,20	36,26
Közép-Dunántúl	10,22	12,38	11,62	12,58
Nyugat-Dunántúl	11,58	10,92	10,70	10,73
Dél-Dunántúl	6,77	6,45	8,95	8,12
Észak-Magyarország	8,36	11,21	10,79	11,60
Észak-Alföld	8,90	9,60	10,06	10,30
Dél-Alföld	8,10	8,18	8,66	9,21
Országos	100,00	100,00	100,00	100,00

Forrás: KSH

A beruházások fontos összetevője a közvetlen külföldi tőkebefektetések beáramlása a hazai gazdaság nagyfokú nyitottsága és az alacsony hazai megtakarítások és tőkeképződés miatt. Az FDI régiók közötti eloszlásában a beruházási rátánál is nagyobb mértékű eltérések jellemzők az egyes régiók között. Az összevetést természetesen nehezíti, hogy a közép-magyarországi régióban és ezen belül is Budapesten jegyezték be a legtöbb külföldi vállalkozást, ami jelentősen torzítja felfelé a régió részesedését az összes beáramlott FDI-ből. Abban az esetben is, ha eltekintünk Budapest torzító hatásától szembeűnő, hogy milyen alacsony a dél-dunántúli, az észak-magyarországi, az észak- és dél-alföldi régiók részesedése a teljes FDI beáramlásban. A négy régió együttes aránya alig több mint két százalékponttal haladja meg a nyugat-dunántúli régió arányát a teljes beáramlásból.

Táblázat 6. A régiók legfontosabb FDI mutatói, 2002

	FDI-állomány (milliárd HUF)	Részesedés az összes FDI- állományból	1 főre eső FDI (millió HUF)	Külföldi érdekeltségű vállalatok száma	Egy külföldi vállalatra eső befektetett tőke átlagos nagysága (millió HUF)	FDI-állomány /beruházás- állomány (becslés)
Közép- Magyarország	4421,0	63,2	1,57	16269	271,7	1,01
Közép-Dunántúl	577,4	8,3	0,52	1722	335,5	0,43
Nyugat-Dunántúl	821,9	11,7	0,82	2653	309,8	0,62
Dél-Dunántúl	150,8	2,2	0,15	1413	106,7	0,22
Észak- Magyarország	329,9	4,7	0,26	798	413,4	0,30
Észak-Alföld	368,1	5,3	0,24	2308	159,5	0,36
Dél-Alföld	209,6	3,0	0,15	1634	128,3	0,07
Országos	6995,2*	100,0	0,69	26797	261,0	0,64

*Egyéb fel nem osztható: 116,5 milliárd HUF

Forrás: KSH

Ezen a helyzeten az sem javít, hogy tükrözve a munkaerőköltségekben, a munkaerő-kínálatban meglévő eltéréseket és egyes területeken a javuló infrastrukturális ellátottságot, ezekben a régiókban az átlagost meghaladó mértékű volt az FDI beáramlás növekedése 2000-2002 között. A beruházásokban jelentkező képhez hasonlóan drámaian alacsony ezen belül Dél-Alföld és Dél-Dunántúl részesedése az FDI-ból: ebben az infrastrukturális és logisztikai problémák, a hiányzó befektetési lehetőségek, a gyenge befektetés-ösztönzés egyaránt fontos szerepet játszottak.

Táblázat 7. Az FDI növekedése és az egyes régiók összes FDI-ból való részesedésének alakulása

	Éves átlagos növekedés, folyó áron (%)			Részesedés (%)		
	1995-1997	1997-2000	2000-2002	1996	2000	2002
Közép-Magyarország	57,3	35,8	8,1	64,0	68,3	63,2
Közép-Dunántúl	65,2	33,9	28,3	7,0	7,1	8,3
Nyugat-Dunántúl	32,3	34,7	14,6	10,2	10,9	11,7
Dél-Dunántúl	20,4	14,2	18,5	3,4	2,0	2,2
Észak-Magyarország	46,3	21,5	17,0	6,3	4,6	4,7
Észak-Alföld	33,0	26,8	25,3	4,4	3,8	5,3
Dél-Alföld	35,6	20,2	8,7	4,8	3,3	3,0
Országos	50,5	32,7	11,4	100,0*	100,0*	100,0*

* Egyéb fel nem oszthatóval.

Forrás: KSH

A két régió nem csak a befektetett FDI állomány tekintetében áll kedvezőtlenül, jelentősen leszakadva a többi régiótól, de az egy befektetésre jutó átlagos befektetett értéket tekintve is. Ez azt jelenti, hogy ebben a két régióban elsősorban kisebb volumenű befektetések valósultak meg, mert a nagyobb befektetők nem találták kellőképpen vonzóknak a régiókat. Ebben a tekintetben az észak-alföldi régió hasonló helyzetben van: itt is átlagosan fele az egy befektetésre jutó befektetett állomány nagysága a másik négy régióhoz. Ugyanakkor sajátos, hogy a legnagyobb átlagos befektetésekkel éppen az észak-magyarországi régió rendelkezik.

A régiók esetében fontos annak a kimutatása is, hogy mekkora a közvetlen külföldi tőkebefektetések részesedése a régióban megvalósult beruházásokból. Az adatok azt mutatják, hogy négy régió esetében az értékek problémás szintet jeleznek. A dél-dunántúli és különösen a dél-alföldi régió esetében a mutató jelzi, hogy milyen csekély a külföldi befektetések jelenléte a két régióban. A nyugat-dunántúli 60% és a közép-magyarországi 100% feletti mutató (Budapest torzító hatását is figyelembe véve) egy másik veszélyre, a külföldi befektetéseknek történő nagymértékű kitétségre hívja fel a figyelmet. Ugyanakkor mindenképpen óriási regionális eltéréseket mutat a nyugat-dunántúli 63% és a Dél-Dunántúl 22% közötti különbség, vagy az észak-alföldi 36% és dél-alföldi 7% közötti eltérés.

II.1.4. A fizikai tőke minősége

A tartós növekedés tényezői közül az infrastruktúra állapota, az innovációs kapacitások és a K+F kiadások szintje – azaz a fizikai tőke minőségi jellemzői – egyaránt a magyar gazdaság gyenge pontjai. A külföldi csúcstechnológiai transzferek viszonylag hatékony abszorpciója ugyan mostanáig közömbösítette ezeket a problémákat, de napjainkban a saját innovációs kapacitások gyengesége és a szűk infrastrukturális keresztmetszetek komoly versenyképességi korlátként jelentkeznek. A fizikai tőke minőségét rontja, hogy rendkívül alacsony a kutatás-fejlesztés GDP-arányos szintje, és azon belül meghatározó az állami szektor részesedése. Ráadásul az állami, illetve a magánszektor K+F kiadásainak aránya az európai trendekkel

éppen ellentétesen alakul. További problémát jelent a hálózati kapcsolatok hiánya az oktatás, a kutatás-fejlesztés és az üzleti célú felhasználás között. Az infrastrukturális ellátottság tekintetében az ország földrajzi helyzete ellenére gyenge a közlekedési infrastruktúra fejlettsége és jelentős korlátként jelentkezik az IT ellátottság újonnan csatlakozott országok többségénél is kedvezőtlenebb szintje.

A kutatás-fejlesztés regionális adatainak összevetése sajátos és a többi növekedési tényezőtől eltérő képet mutat. A regionális eltérések számbavétele érdekében elkerülhetetlen Budapest adatainak kivonása a közép-magyarországi és az országos adatokból, olyan kiugróan magas a főváros részesedése a K+F kiadásokon belül. Ez önmagában mutatja a kutatás-fejlesztés problémáit, hiszen a növekedés és versenyképesség szempontjából kedvezőbb lenne, ha a kiadások a régiók között arányosabban oszlanának meg.

Táblázat 8. A kutató-fejlesztő helyek adatai (részesedés az országosból), 2003

	Folyó költség ^(a)	Beruházás	Kutatási téma,fejlesztési feladat	Kutató- és fejlesztő-hely	Számított létszámból kutató és fejlesztő ^(b)
Közép-Magyarország	69%	69%	55%	50%	66%
Közép-Dunántúl	5%	10%	6%	7%	5%
Nyugat-Dunántúl	4%	3%	6%	7%	4%
Dél-Dunántúl	3%	2%	6%	8%	5%
Észak-Magyarország	3%	2%	6%	6%	4%
Észak Alföld	8%	7%	10%	12%	8%
Dél-Alföld	8%	8%	10%	11%	8%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%
Budapest	64%	59%	50%	44%	62%

a) Tartalmazza a kapcsolódó tevékenységek (tudományos szolgáltatás, termelés) költségeit.

b) A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában a teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok
Forrás: KSH

A kutatás-fejlesztés regionális sajátossága, hogy szemben a fejlettségbeli, beruházási és foglalkoztatási mutatókkal a közép-magyarországi és nyugat-dunántúli régió kedvezőtlenebb helyzetben van a dél- és észak-alföldi régióknál, sőt sok esetben a dél-dunántúlinál is. Ez részben azért érdekes, mert a gazdaság leginnovatívabb szereplői, a külföldi befektetők elsősorban ebben a két régióban ruháztak be, ugyanakkor ez nem tükröződik a kutatás-fejlesztési ráfordítások, beruházások vagy akár a működő kutató-fejlesztő helyek számát illetően.

Másfelől a regionális elemzések rávilágítottak arra, hogy a két régiónak súlyos lemaradása van a kutatás-fejlesztési helyek, az egyetemek kiépítettségét és működését illetően. Az aktív kutatás-fejlesztésre képes felsőoktatási intézmények, innovációs központok száma ezekben a régiókban alacsony, ugyanakkor a dél-alföldi, észak-alföldi és dél-dunántúli régiók is jelentős múltú és vonzáskörzetű egyetemi központokkal, innovációs potenciállal és hagyománnyal rendelkező kutató-fejlesztő műhelyekkel és központokkal rendelkeznek. Ezen régiók kedvező kutatás-fejlesztési helyzetét mutatja az is, hogy nem csak a fejlesztő helyek és a kutató-fejlesztő tevékenységgel foglalkozók számát, de a beruházásokat és kiadásokat tekintve is az élen állnak a régiók között.

Az infrastrukturális adottságok között a közlekedési és információtechnológiai mutatókat hasonlítjuk össze a régiók között. Annak ellenére, hogy egyes régiók esetében régóta nem valósultak meg a versenyképesség erősítéséhez szükséges közlekedési beruházások, ez az elmaradás nagyjából azonos mértékben érinti a régiókat. Ez abból látszik, hogy a közlekedési mutatókat tekintve jóval kisebb a régiók közötti eltérés és kevésbé domborodik ki a nyugat-dunántúli és közép-magyarországi régiók előnye a többivel szemben. Az egyetlen terület, ahol a nyugat-dunántúli és a közép-magyarországi régió jelentősebb előnnyel rendelkeznek

a 100 négyzetkilométerre eső főutak száma, míg a többi mutató esetében az eltérések nem számottevőek, sőt sok esetben a többi régió van kedvezőbb helyzetben.

Táblázat 9. Magyarország főbb infrastrukturális mutatói, 2003 (kilométer)

Megye, főváros, régió	Főút			Egyéb országos közút	Összesen	100 km ² területre jutó		
	autópálya, autóút	elsőrendű főút	másodrendű főút			főút	egyéb országos	összes országos
Dél-Dunántúl	53	273	692	3 348	4 366	7,2	23,6	30,8
Nyugat-Dunántúl	71	239	791	3 782	4 883	9,7	33,4	43,1
Közép-Dunántúl	151	350	553	2 884	3 938	9,5	25,9	35,4
Közép- Magyarország	159	292	247	1 908	2 606	10,1	27,6	37,7
Dél- Alföld	61	291	790	3883	5025	6,2	21,2	27,4
Észak-Alföld	7	422	743	3 782	4 954	6,6	21,3	27,9
Észak- Magyarország	130	310	521	3 803	4 764	7,2	28,3	35,5
Összesen	632	2 177	4 337	23 390	30 536	7,7	25,1	32,8

A versenyképesség fontos tényezője a nemzetközi tapasztalatok szerint az IT ellátottság. Ebben a tekintetben Magyarország kedvezőtlen helyzetet foglal el, mert az Európai Unió 25 tagállama közül a penetrációs mutatókat illetően a sereghajtók között helyezkedik el. Ez nem csak a versenyképesség, de a társadalmi kohézió szempontjából is fontos, mert az alacsony ellátottság újabb (ezúttal a digitális) szakadék kialakulásának valószínűségét növeli. A rendelkezésre álló regionális adatok nem mindig a penetrációs mutatókat jelzik, hanem az egyes szolgáltatásokhoz történő hozzáférés lehetőségét: a penetrációs mutatókat tekintve nagyobb különbségek is lehetnek a régiók között.

Az IT infrastruktúrával történő ellátottságban az országot két részre lehet bontani, ahol a Közép-Magyarországi régiót leszámítva a Duna jelenti a választóvonalat. A keleti országrészben lévő régiók esetében a mutatók jóval az országos átlag és ennek megfelelően a többi régió alatt találhatók. Különösen jelentős a lemaradás a lakossági szektorban, amit az ISDN vonalakkal és a háztartások számítógéppel való ellátottságának eltérései jeleznek. Ez nyilvánvalóan összefüggésben áll a jövedelmi, foglalkoztatási eltérésekkel. A többi mutatót tekintve ennél kisebb a lemaradás, viszont egyértelmű, hogy a nyugat-dunántúli, a közép- és sajátos módon a dél-dunántúli régiók ellátottsága kedvezőbb, nem is beszélve a toronymagasan legjobb mutatókkal rendelkező közép-magyarországiról.

Táblázat 10. Magyarország IT infrastruktúrájának fő mutatói

	Távbeszélő vonalak (2003)		ISDN vonal 1000 lakásra	Kábeltele- víziós bekötötték 1000 lakásra (2003)	100 alkalmazottra jutó számítógép az állam- igazgatásban	Háztatások számító- géppel való ellátottsága (%)	Lakosság ellátottsága szélessávú internettel (%)	Lakosság ellátottsága ADSL szolgáltatással (%)
	1000 lakásra	2000 év arányában						
Dél- Dunántúl	324	93,3	48,7	502	76	29	65,5	58
Nyugat- Dunántúl	298		58	586	70	36		
Közép- Dunántúl	326	94,2	45,2	573	83	35	69,8	66
Közép- Magyarország	483	97,4	109,3	527	117	41	98,4	85
Dél- Alföld	266		26	333	70	24		
Észak- Alföld	240		33	292	75	22		
Észak- Magyarország	261		37	451	81	27		
Összesen	357	94,9	59,3	465	98	31	76,3	70

II.2. Helyzetértékelés a régiók alapján

A tartós növekedési tényezők regionális értékelését követően szükséges a régiókat is elemezni annak alapján, hogy miképpen állnak ezen növekedési tényezőket tekintve egymáshoz, illetve az országos átlaghoz viszonyítva. A régiók értékelésére az összefoglaló mellékletét képező regionális tanulmányokban szereplő tartós növekedési tényezőkre alapozott versenyképességi SWOT elemzések alapján kerül sor.

II.2.1.A nyugat-dunántúli régió versenyképességi SWOT elemzése

A főbb mutatókat tekintve a régió Magyarország egyik legfejlettebb régiója a relatív fejlettségből eredő problémákkal. A fejlettséget az egy főre eső jövedelem, a beruházások és befektetések állománya, a régióra jellemző főbb infrastruktúra mutatók szintje jelzi. A régió földrajzi adottságát tekintve is az egyik legkedvezőbb helyzetben van, hiszen mind fejlettségét, mind növekedési dinamizmusát tekintve a legjobb állapotú közép-európai országokkal határos.

A régióra számos, a relatív fejlettségből eredő probléma is jellemző. Ilyen, hogy a kereslettel egyre kevésbé képes szintet tartani a munkaerő kínálat minősége és szerkezete, és ennek tartós hatása van a régió vállalatainak nemzetközi versenyképességére. A fejlettségből eredő adottság, hogy jelentős addicionális befektetésekre van szükség ahhoz, hogy a megtelepedett befektetőket a régióban tudják tartani, illetve, hogy a magasabb hozzáadott értéket megtestesítő termelés részesedése növekedjen a kibocsátáson belül. Hasonlóképpen a relatív fejlettség terhe, hogy a közlekedésen belül egyre erőteljesebb a régió leterheltsége, ugyanakkor a kohéziós szempontok előtérbe kerülése miatt a jelentősebb közlekedésfejlesztési beruházások más régiókban valósulnak meg.

A régió sajátosságai rávilágítanak a régió versenyképesség szempontjából erősségnek tekinthető tényezőire. Az adott régió egyik versenyképességi erőssége földrajzi elhelyezkedése: számos dinamikus régióval határos, közel fekszik az európai növekedési gócpontokhoz, valamint a fontosabb európai tranzitvonalakhoz. A földrajzi adottság, valamint az elmúlt évek növekedésének eredményeképpen a régió rendelkezik a legmagasabb egy főre eső jövedelmi szinttel, ami a belső kereslet alakulása szempontjából fontos tényező (helyi szolgáltatások, lokális gazdaság).

A régió további erőssége a jelentős külföldi befektetések, amelyek ráadásul az országos átlaghoz képest erőteljesebb ágazati koncentrációt mutatnak és klaszterekbe szerveződnek. Annak ellenére, hogy a külföldi befektetőket érzékenyen érintik a magyar gazdaság nemzetközi versenyképességét általában befolyásoló tényezők és a verseny az alacsonyabb termelési költségekkel rendelkező gazdaságokkal, a régióban megvalósított működőtőke befektetések szerkezete és volumene fontos növekedési tényező. Ehhez kapcsolódik a munkaerő képzettsége, az országos átlagot meghaladó alkalmazása, amely azonban a munkaerő-piaci merevségek miatt gyakran munkaerőhiánnyal párosul.

Táblázat 11. A régió versenyképességi erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ képzett munkaerő, ▪ jelentős FDI és hazai beruházás, ▪ viszonylag erős közoktatás, növekvő számú felsőoktatási intézménnyel, ▪ megújuló energia, környezeti adottságok kedvezőek, ▪ jövedelmi szint magas (termelt GDP), ▪ az ország egyik legdinamikusabban fejlődő területe, összetett és több lábon álló gazdasággal, ▪ erős feldolgozóipari koncentráció, klaszteresedési folyamatok egyes ágazatokban. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ koncentrált munkanélküliség, növekvő regionális eltérések, ▪ tengelyproblémák a közlekedési infrastruktúrában ▪ alacsony K+F és innovációs tevékenység ▪ a KKV-k változatlanul nem kapcsolódnak a multinacionális cégekhez, ▪ a fejlett intézmények nem tudnak megfelelően integrálódni
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ javuló közlekedési lehetőségek, elérhetőség ▪ turisztikai fejlesztések és eddig jelentős befektetések és klaszterek alakultak ki ▪ K+F központok fejlődése, egyetemi integráció és fejlődés, ▪ környezetileg fenntartható fejlődés biztosítása, ▪ határokon átnyúló regionális kapcsolódások kiaknázása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ magas hozzáadott értékű beruházások eltelepülése, és a szellemi tőke külföldre vándorlása ▪ a tranzit szerep fennmaradása a fejlettebb szomszédok mellett ▪ A szétaprózódott településszerkezet további bomlása

A régió versenyképessége szempontjából problémát jelent, hogy egyes tartós növekedési tényezőknél jelentős az abszolút, illetve relatív lemaradása az országos átlaghoz, illetve a környező országok egyes régióihoz képest. Így például az országos átlagnál jobb foglalkoztatási ráta mellett is jelentős feszültségek jellemzik a munkaerőpiacot (munkaerőhiány, strukturális rések a kereslet és kínálat között, stb.) Az alacsony kutatás-fejlesztési kiadások és helyi kapacitások, a felsőfokú képzés szerkezeti problémái és alacsony színvonal a növekedés és versenyképesség egyre erőteljesebb korlátai a régióban.

Ugyanakkor a régió fejlettsége növekvő lehetőségeket teremt a versenyképesség növelésére, a növekedés eddig kevésbé kiaknázott területeinek (pl. környezetvédelmi befektetések, specializált turizmus, kutatás-fejlesztési tevékenységek, stb.) bővítésére. A régió kedvező állapotban van a többi régióval, illetve az országos átlaggal összehasonlítva a környezeti állapotot és a természeti adottságokat tekintve és ez fontos addicionális versenyképességi tényező: így a régió kedvező adottsága termálvízkészlete, amely önmagában

és kapcsolódva további turisztikai ágakhoz és kiegészítő szolgáltatásokhoz fontos versenyképességi és növekedési tényező.

A régió szempontjából fontos versenyképességi tényező a határmenti státusz kiaknázása. A határokon átnyúló szolgáltatások és a kereskedelmi kapcsolatos keresleti oldalról jelentenek dinamizáló tényezőt, miközben a különböző országokhoz tartozó régiók együttműködése az EU-s források felhasználásának oldaláról.

A régió versenyképessége szempontjából problémát jelentenek a növekvő területi aránytalanságok, az egyes kistérségek között túguló fejlettségbeli és növekedésbeli rés, valamint a versenyképességi tényezőkkel kapcsolatosan jelzett problémák területi dimenzióban történő fokozott megjelenése.

A területi-regionális aránytalanságok kezelése ebben a régióban is a versenyképesség növelésének egyik kulcsfontosságú eleme lehet, összekötve a versenyképesség és a társadalmi kohézió céljait. Mindezek következtében a régióban olyan - más régióban is megfigyelhető, csak alacsonyabb fejlettség mellett érvényesülő - problémákkal is meg kell küzdeni, mint az aprófalvas, széttöredezett településszerkezet további bomlása, vagy a migrációs kényszerek erősödése.

II.2.2.A közép-dunántúli régió versenyképességi SWOT elemzése

A közép-dunántúli régió fejlettségét tekintve egyike a legmagasabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező régióknak, köszönhetően a magas színvonalú ipari termelésnek, valamint a jelentős külföldi tőkebefektetéseknek, amelyek erőteljes agglomerációs hatásokat mutatnak. Mindezek következtében magas a régióban a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatási szint és ennek megfelelően alacsony a munkanélküliségi ráta. Ráadásul az ipari termelés munkaerő-intenzív jellege jelentős külső munkaerő-keresletet is generál mind a hazai, mind a külföldi munkaerő iránt és a magasabb végzettségű munkavállalóknál jelentős migrációs többlettel rendelkezik a régió. A migráció a régióon belül is jelentős, főleg az agglomerizálódó területeken.

A régió versenyképessége szempontjából erősség, hogy magas a beruházások és ezen belül az FDI jellegű befektetések volumene. Ráadásul a külföldi tőkebefektetések elsősorban azokban az ágazatokban erőteljesek, amelyek globális húzóágazatoknak tekinthetők és amelyek jelentős tovagyűrűző hatásokkal rendelkeznek. A nagyvállalatok esetében is megindult a klaszteresedés, bár kisebb mértékben, mint a nyugat-dunántúli régióban. A régió összességében a tartós növekedési tényezők közül mind a beruházásokat, mind a foglalkoztatást tekintve kedvező kiinduló helyzetben van.

A régió versenyképessége szempontjából ugyanakkor kedvezőtlen, hogy a meglévő jelentős vállalati kapacitások ellenére is alacsony a kutatás-fejlesztési kiadások volumene, valamint a vállalati kutatás-fejlesztési tevékenység néhány, a régióban megtelepedett nagyvállalatra koncentrálódik. Ehhez hozzájárul, hogy a régió a magasan képzett munkaerő-kínálat ellenére nem rendelkezik jelentős képzési és felsőoktatási intézményekkel, és ez a kutatás-fejlesztési lehetőségeket is korlátozza. Mindezek következtében a jelentős külföldi tőkebefektetések zöme a munkaerő-intenzív ágazatokban, illetve a külső kereslet változására érzékeny területeken található, ami növeli a kitelepülés veszélyét.

Táblázat 12. A régió versenyképességi erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ viszonylag magas gazdasági aktivitás és alacsony munkanélküliség ▪ jelentős pozitív bevándorlás, különösen a magasabb végzettségű csoportoknál ▪ magas a beruházási ráta és a beruházások összértéke, különösen a feldolgozóiparban, magas az egy főre jutó FDI ▪ a globális húzóágazatok tőkeerős nagyvállalatai jelen vannak, számos ágazatban megindult a klaszterizáció ▪ kedvező közlekedés-földrajzi helyzet, viszonylag fejlett közlekedési és info-kommunikációs infrastruktúra 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a tercier szektorban foglalkoztatottak száma, illetve aránya alacsony ▪ alacsonyabb az országos átlagnál a felsőfokú végzettségűek aránya és kevés a színvonalas felsőoktatási intézmény, ▪ alacsony a kutató-fejlesztő helyek száma, a vállalati K+F tevékenység néhány nagyvállalatra koncentrálódik ▪ a külföldi befektetések döntően bérmunka jellegűek, a multiplikátor-hatások kevésbé érvényesülnek ▪ hiányosak a régióon belül az Észak-Dél irányú közlekedési kapcsolatok
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ az innovációs potenciálra épülve Közép-Dunántúl tartósan Magyarország, és Közép-Európa húzórégiója lehet ▪ a munkalehetőségek számának további növekedése, különösen a minőségi termelést kiszolgáló tercier szektor vállalkozásainál ▪ tercier szektor és az információs gazdaság térnyerése 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a régióon belüli egyenlőtlenségek további növekedése, a belső perifériák fokozódó lemaradása ▪ a klaszterek működési kereteinek bizonytalansága miatt a multinacionális nagyvállalatok nem integrálódnak kellőképpen a helyi gazdaságba, ▪ munkaerő elvándorlása

A régió számára a versenyképesség növelésének egyik területe lehet a meglévő vállalati befektetésekre, kiépült termelési szerkezetre és folytatódó agglomerációra építve az innovációs képességek erősítése és ezen keresztül a közép-kelet-európai térség innovációs központjának kialakulása. Ehhez a beruházások, a tőkeképződés, a munkaerő-kínálat valamint a képzettség oldaláról szükséges adottságok a régióban rendelkezésre állnak. Az innovációs potenciált erősítheti a tercier ágazat és az információs gazdaság térnyerése, ami oldhatja a térség egyoldalú feldolgozóipari orientációját is.

A versenyképesség szempontjából a fő kérdőjel, hogy miképpen lesz a régió arra képes, hogy a erőteljesebben integrálja a meglévő befektetőket, elsősorban multinacionális cégeket a régió gazdaságába, teremtsen meg közöttük és a helyi KKV-k között a szinergikus kapcsolatokat. Ez a versenyképességet a régió munkaerő megtartó képességének erősödésén, a regionális egyenlőtlenségek növekedésének megállításán keresztül is segítené.

II.2.3. A dél-dunántúli régió versenyképességi SWOT elemzése

A régió sajátosságai között elsősorban a természeti adottságokat kell megemlíteni: a régió északi határa mentén húzódik a Balaton, területén domb- és hegyvidékek, keleti határán a Duna, déli határán a Dráva folyó található. Mindezek turisztikai értékkel bírnak: a értékek köré több tájvédelmi körzet is létesült, a régióban öt borvidék helyezkedik el, amelyek magas színvonalú borkultúrájukon túl szintén vonzó turisztikai célok lehetnek, hasonlóan a régió kulturális örökségéhez.

Kedvezőtlen adottság, hogy a régióban kevés a nagy- és középváros, ugyanakkor sok az apró- és kistelepülés: az összes település mintegy ¾-ében 500 fő alatti a lélekszám. A régióon belüli területi egyenlőtlenségek igen nagyok, és összefüggnek a településszerkezettel is. Míg a Balaton déli partja, valamint

a nagyobb városok környezete fejlődik, addig a régió északkeleti és nyugati határán, valamint délen a Dráva mentén elmaradott kistérségek sorakoznak. A régió 24 kistérségéből 9 hátrányos helyzetű, 9 pedig a leghátrányosabb helyzetűek közé tartozik. Az elmaradottság területileg egybeesik az aprófalvas településszerkezettel, a rossz megközelíthetőséggel, a mezőgazdaság jelentős részesedésével a foglalkoztatásból, valamint a roma népesség átlagon felüli arányával.

A régió ipara máig nem heverte ki a rendszerváltás utáni visszaesést. Bár egyes könnyűipari ágak – élelmiszeripar, bőr- és textilipar, dohányipar – hagyományokkal bírnak, jelenleg nem képesek dinamizálni a régió gazdaságát. Ezek következtében az egy főre jutó ipari termelési értéke a régióban a legalacsonyabb az országban. A leépült, szennyezett és hasznosítatlan (nehézipari és katonai) barnamezős területek revitalizációja további problémát és feladatot jelent.

A régió energetikai szempontból kiemelkedő jelentőségű a Paksi Atomerőmű jelenlétének köszönhetően, amely az ország villamosenergia-termelésének 40%-áért felelős. Ezen túl Pécsen található jelentősebb erőmű, amely részben biomassza tüzelésű – mindkét helyen lehetőség nyílna energetikai célú kutatás-fejlesztés folytatására, valamint spin-off vállalkozások kialakulására. Pécs országosan és nemzetközi szinten is élen jár a hulladékgazdálkodás terén, ami a jövőbeni gazdasági fejlődésben is meghatározó jelentőségű lehet (potenciális regionális húzóágazat szerep).

Táblázat 13. A régió versenyképességi erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kedvező közlekedési helyzet (Helsinki folyosók) ▪ Kedvező természeti adottságok: agro-ökológiai potenciál, minőségi szőlő- és borkultúra, gyógyforrás- és termálvízkinccs ▪ Az országos átlagnál 18-20%-kal olcsóbb munkaerő ▪ Erős oktatási és kutatási háttérrel rendelkező nagyváros (Pécs), versenyképes tudományos kutatási bázis ▪ Hulladékgazdálkodás fejlettsége 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elaprózott településszerkezet, zsákfalvak ▪ Gazdasági aktivitás alacsony szintje, magas tartós és strukturális munkanélküliség ▪ Kutatás-fejlesztés kevés gyakorlati eredménnyel ▪ Kevés külföldi tőkebefektetés, különösen a tudásiparban ▪ Közlekedési hálózat rossz állapota ▪ Logisztikai és informatikai rendszerek gyengesége
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Egészség-turizmus fejlődése ▪ Felsőfokú oktatáshoz kötődő innovatív ágazatok, K+F ▪ Közlekedési kapcsolat a Balkán felé, határmenti együttműködés fejlesztése ▪ Környezeti technológiák további terjedése 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közlekedési szempontból periférikus helyzet konzerválódása ▪ Munkaerő elvándorlása, agyelszívás ▪ Rossz infrastruktúra, munkaerő hiánya miatt elmaradó beruházások

A régió fő erőssége egyrészt kedvező földrajzi adottságaiban rejlik, amelyek mind turisztikai, mind közlekedési (így kereskedelmi) szempontból jelentős lehetőségeket rejtnek magukban. Ezen belül kedvezőek az adottságok az egészség-turizmus fejlődéséhez. Másfelől fontos erősség a hagyományokkal rendelkező felsőoktatás, tudományos és kutatási bázis, amely Pécs szerepét emeli ki. Harmadrészt a régió jelenlegi átlagnál alacsonyabb fejlettségének kedvező következménye, hogy a helyben rendelkezésre álló munkaerő költsége az országos átlagnál jóval alacsonyabb.

Ezzel szemben a fő gyengeséget az alacsony gazdasági aktivitás, illetve a magas és jelentős mértékben tartós munkanélküliség jelentik. A helyzetet súlyosbítja, hogy a településszerkezet elaprózott, sok az apró falu és zsáktelepülés, amelyek vonzereje alacsony, népesség-megtartó képessége pedig folyamatosan csökken. Másrészt probléma, hogy a régióban kevés beruházás történik, ezen belül különösen alacsony volumenű a külföldi működőtőke-beáramlás. A kutatás-fejlesztés szintén tőkehiányos, és – feltehetőleg összefüggésben a mérsékeltebb vállalati jelenléttel – relatíve kevés gyakorlati eredményt mutat fel. Negyedrészt fontos gyengeség a közlekedési infrastruktúra hiányossága és minősége, valamint az információs infrastruktúra terén megfigyelhető lemaradás az élenjáró régiókhoz képest.

E kiinduló helyzetből a legfontosabb lehetőségek egyrészt a meglévő oktatási-kutatási bázisra települő innovatív ágazatok megtelepedésében, másrészt a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok erősödésében, harmadrészt a hagyományokkal rendelkező környezeti technológiák felfutásában rejlenek.

A legfontosabb veszély az infrastruktúra fejlődésének elmaradása, ezáltal a régió periférikus helyzetbe szorulása, ami a beruházások elmaradásához, és ezáltal hosszabb távon a régió további leszakadásához vezethet. A munkaerő elvándorlása és a beruházások elmaradása kölcsönösen erősíthetik egymást: a magasan képzett munkaerő elvándorlásával kevesebb vállalat (különösen innovatív) telepedhet meg, ennek hatására viszont a munkaerő kiáramlása tovább erősödik az innovatív ágazatokat meghonosító régiók felé.

II.2.4. A közép-magyarországi régió versenyképességi SWOT elemzése

A közép-magyarországi régió tulajdonképpen két részből áll, Budapestből, illetve annak agglomerációs övezetéből. (Bár a tényleges agglomerációs övezet/vonzáskörzet ma már messze túlmutat a régióhatárokon.) A főváros az ország kapuja a világgazdaság felé, messze kiemelkedően a legnagyobb fejlődési pólusa. A gazdasági fejlődés azonban a történelmi kényszerpálya miatt külső erőforrásokra, nagy részben a külföldi beruházásokra támaszkodott.

A főváros ráadásul sokat veszített pozíciójából a régió többi világvárosához képest. Ma már közhelynek számít, hogy annak a városnak van vonzereje, amely a saját lakossága számára is élhető és otthonos, aminek Budapest ma nem felel meg.

A régió egyik erőssége a magas egy főre eső GDP és az ebből adódó relatív fejlettség. A főváros és környékének kiemelkedő helyzetéből fakadóan a régió egyes tartós növekedési tényezőket tekintve aránytalanul felülreprezentált méretéhez képest országos szinten. Többek között kiugróan magas a részesedése az oktatásban és ezen belül a felsőoktatásban, valamint a kutatás-fejlesztésben, illetve a beruházásokon belül a külföldi tőkebefektetésekben (bár ez utóbbi részben a statisztikai számbavétel következménye). A versenyképesség erősítése szempontjából fontos tényezők, mint az innovációs és adaptációs készség, a kommunikációs infrastruktúra fejlettsége és az ehhez kapcsolódó szellemi tőke a régióban adottak.

A közép-magyarországi régió azon túl, hogy az ország térszerkezetének kiemelt központja, közlekedés-földrajzi helyzetéből fakadóan természetes csomópontja a nyugati és keleti, délkeleti közlekedési, áruszállítási kapcsolatoknak. Ez fejlett közlekedési infrastruktúrát, valamint természetes logisztikai-szolgáltatói központ feladatokat biztosít számára.

Táblázat 14. A régió versenyképességi erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Magas GDP/fő mutató ▪ Igen alacsony munkanélküliség (ám a foglalkoztatási ráta nem kiugróan jó!) ▪ Erős szolgáltató és oktatási szektor ▪ Magas és koncentrált kutatás-fejlesztési kiadások ▪ Közlekedési csomópont 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A régió nem egyezik meg Budapest valós vonzáskörzetével és adminisztratív jogkörei és forrásai gyengék ▪ Belső adminisztratív szakadások (megye-főváros, kerületek-főváros) ▪ Régió területileg nagyon egyenlőtlen, gyenge beszállítói kapcsolódások ▪ Főváros megoldatlan belső és agglomerációs közlekedési állapota
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az ország fő növekedési pólusa ▪ Jelentős lehetőségek még a turizmus területén (élhetőbb város esetén) ▪ Erős növekedési lehetőség a szolgáltatások IKT vetületében 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Főváros lemaradása más regionális világvárosokhoz képest ▪ Erős függés a külföldi működő tőkéttől

A régió kiváló adottságokkal rendelkezik a többi régióval összevetve a versenyképességet tekintve, amit jól mutat az is, hogy a gyengeségek között inkább közigazgatási jellegű problémák (Budapest alulfinanszírozottsága, a főváros és az agglomeráció közötti ésszerű kapcsolatok hiánya, közlekedési és egyéb hálózatos kapcsolódások gyengesége) jellemzőek. A jelentősebb addicionális gyengeség, hogy a régióra fokozódó dualitás jellemző a piaci szereplőket és a régió egyes területeit illetően. Ez a dualitás megnyilvánul a KKV szektor alacsony beszállítói képességében, az egymástól elszakadó szereplőkkel jellemezhető duális gazdaság kialakulásában.

A régióban magas a KKV-k aránya, amely potenciálisan kiaknázható, amennyiben ezek fejlődőképeseek. Ágazati szempontból a régióon belül a feldolgozóiparnak, a vegyiparnak, a bankrendszernek, az energiaiparnak és a termálturizmusnak van erős bázisa. A közép-magyarországi régió fejlesztési elképzeléseinek középpontjában a kreatív iparágak állnak, ami racionális cél a régió adottságai alapján, bár megvalósulásához országos szintű strukturális reformokra van szükség (lásd Versenyképességi Koncepció alapfeltételeit).

A tudás-intenzív fejlődésre alapozott versenyképesség növelésének fő korlátja az lehet, ha nem sikerül a korábban említett gazdasági dualitásokat megszüntetni, mert ez fenntarthatja a regionális eltéréseket, korlátozhatja a munkaerő mobilitását, valamint a kedvező beruházási, kutatás-fejlesztési potenciálból eredő tovagűrűző hatásokat.

II.2.5. Az észak-magyarországi régió versenyképességi SWOT elemzése

Észak-Magyarország GDP-jét tekintve a legszegényebb régió hazánkban: a 2002-es adatok szerint a régió az országos átlag kétharmadát sem éri el és itt található a legszegényebb megye (Nógrád) is. Más mutatók (munkanélküliségi ráta, foglalkoztatottak aránya, stb.) is megerősítik, hogy a térség az egyik legkevésbé fejlett az országban. Ugyanakkor a régió nem nevezhető homogénnek, hiszen jelentős különbségek vannak a megyék között (pl. Heves megye GDP-je több mint 30%-kal magasabb Nógrád megyénél). Továbbá, míg az északkeleti részen elmaradott mezőgazdasági területeket találhatunk, addig az északnyugati rész inkább ipari jellegű övezet, illetve a déli és a nyugati rész szintén agrárjellegű. A régió településszerkezete is kettős képet

mutat: északon (főként Borsod-Abaúj-Zemplén megyére) jellemző az aprófalvas településszerkezet, míg a régió délebbi területén ritkább településszerkezettel és nagyobb lélekszámú településekkel találkozunk.

A régió jelentős idegenfogalmi potenciállal rendelkezik és vonzó a gyógyturizmus, a borturizmus, illetve a téli sportok és egyéb aktív turisztikai üdülések számára. A korábban meghatározó jelentőségű nehézipar a rendszerváltozást követően nagyrészt leépült, számos bányát és kohászati üzemet zártak be, amely a munkanélküliség növekedéséhez, illetve az alacsony foglalkoztatottsági szint kialakulásához vezetett. Ennek ellenére a régió egésze megőrizte ipari jellegét: a régióban az ipar és építőipar hozzájárulása a GDP-hez magasabb az országos átlagnál. Az iparon belül a legnagyobb részt (hozzávetőleg 80%-ot) a feldolgozóipar részesedése adja: a régió ágazatai közül kiemelkedik az élelmiszeripar, a vegyipar, a gépipar és a villamosenergia ipar.

A régióban hiányoznak a középvállalkozások, amelyek jelentős beszállítói lehetnek a betelepülő multinacionális vállalatoknak és nem található egy jelentős, regionális szerepkört betöltő logisztikai központ sem. A régióban földrajzi adottságaiból adódóan kiemelkedő mértékben található idegenforgalmi célpont. A régió híres borvidékeiről, hegyeiről, gyógyvizeiről, illetve található a térségben vízparti üdülélehetőség is. Az egyik legnagyobb probléma ugyanakkor az, hogy nincsenek összeköttetésben egymással és egymástól elszigetelten működnek. Emellett szükség lenne egy közös és hatékony turisztikai marketingprogramra is.

A régióban szintén hagyományosan erős a felsőoktatás, jelentős felsőoktatási központot találhatunk például Miskolcon. Emellett a kutatás-fejlesztési kapacitás is számottevő, azonban a K+F kiadások alacsonyak és ebben a tekintetben sok kihasználatlan kapacitás van a térségben.

Táblázat 15. A régió versenyképességi erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Felsőoktatási és kutatási centrum a régió, magas a helyi jelentkezők aránya ▪ Beruházások növekedése az elmúlt időszak során ▪ Jelentősen javult a gyorsforgalmi infrastruktúra a régióban ▪ PC-ellátottság dinamikusan javult az elmúlt években ▪ Vonzó turisztikai célpont a régió ▪ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alacsony aktivitási ráta ▪ Magas munkanélküliség, azon belül magas a tartós munkanélküliek aránya ▪ Relatív kevés számú külföldi befektető, nagy volumenű beruházások koncentráció) ▪ Kettős településszerkezet (északon aprófalvas szerkezet, délen nagyobb települések) ▪ Alacsony K+F kiadás ▪
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Magas a rendelkezésre álló munkaerő száma ▪ Beruházások tovább növekedhetnek a gyorsforgalmi utak közelében ▪ Helsinki folyosó pozitív hatásai (pl. gazdasági kapcsolatok erősödése) ▪ K+F további dinamikus emelkedésére van lehetőség ▪ Tranzitszerep 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Munkaerő (főként a fiatal munkaerő) elvándorlása a régióból ▪ A kevés számú külföldi befektető veszélye az, hogy kivonulása érzékenyen érintheti a régiót ▪ Régió északi része „elzártabb” ▪ Eltérő adottságú régió, nem homogén problémák, ezek kezelése nehéz lehet ▪ K+F vonatkozásában a szakértők „elszívása”

A régió számára veszélyt jelent, hogy a térség fejlettsége elmarad az országostól és nem áll rendelkezésre kellő számú munkahely: ezért problémát jelenthet az elvándorlás (főként a szakképzettek, illetve a fiatalok esetében), amely hosszú távon feltétlenül rontja a régió versenyképességét.

Az utóbbi években kiépült nyugat-kelet irányú gyorsforgalmi úthálózat jelentős hatással volt a régió versenyképességére. Jól nyomon követhető, hogy az autópálya mentén megnőtt a beruházások száma, így a térség egy részét bekapcsolta a gazdaság vérkeringésébe. Ennek ellenére szükség van az infrastruktúra (észak-dél irányú) fejlesztésére is, különösen mert az aprófalvas térségek esetében az utak állapota szintén nem megfelelő.

Mindenképpen kiemelendő, hogy a kedvezőtlen adatok ellenére az elmúlt időszakban történt előrelépés: például megvalósultak nagy külföldi tőkebefektetések is a térségben. Azonban a külföldi befektetések még mindig erősen koncentráltak, kevés számú külföldi vállalat valósított meg nagy volumenű beruházásokat.

A régió elhelyezkedéséből adódóan fontos az északi szomszédal, Szlovákiával kialakított kapcsolatok erősítése, különösen a Miskolc-Kassa tengely mentén. Emellett a régió átívelő helsinki folyosó is előnyöket hordozhat a régió számára.

II.2.6. Az észak-alföldi régió versenyképességi SWOT elemzése

A régióban az egy főre eső GDP az EU-átlag 37 %-a, a magyarországi GDP-hez viszonyítva jelenleg 63 %: 1994-ben az utóbbi mutató 79 % volt – vagyis a régió relatív lemaradása jelentős és növekedett az elmúlt tíz évben, mind magyar, mind EU-25 összehasonlításban.

A régió szinte az összes vizsgált mutatót (foglalkoztatás, munkanélküliség, beruházások, FDI, közlekedési infrastruktúra, IT) tekintve a hét régió között az utolsó vagy utolsó előtti helyet foglalja el, ami jelentősen korlátozza versenyképességét. Egyedül a K+F-humán tőke az a terület, ahol a régió adottságai országos összehasonlításban viszonylag kedvezőek.

Miközben a régió foglalkoztatási mutatói kedvezőtlenek, a versenyképesség szempontjából előnyt jelent, hogy a régió rendelkezik nagy számú képezhető, relatíve alacsony bérköltségű munkaerővel. Ráadásul a mezőgazdasági alapok mellett viszonylag jelentős feldolgozóipari beruházások is adóttak, amelyek a kedvezőbb közlekedési feltételek, a régióval határos területek javuló keresleti feltételei mellett mobilizálhatók. Az észak-alföldi régió erősségei közé tartozik továbbá, hogy a felsőfokú képzés mennyiségi és minőségi mutatói a többi régióval összevetve kedvezőek.

Ugyanakkor a versenyképesség erősítése szempontjából három fontos gyengeséget kell a régióban leküzdeni. Talán legfontosabb probléma a közlekedési infrastruktúra gyenge szintje és a régió korlátozott elérhetősége. Ehhez kapcsolódik, hogy összességében csekély a közvetlenül a gazdaság fejlődését segítő szolgáltatások (elsősorban pénzügyek, gazdasági szolgáltatások) részesedése a beruházásokból, és ez csökkenti az ipari/mezőgazdasági termékek versenyképességét. Végezetül – szorosan kapcsolódva az előbb említett két hiányossághoz – alacsony a régióban befektetett külföldi tőke állománya, és ezek is elsősorban a korábbi felszámolásokhoz, privatizációhoz és nem a zöldmezős befektetésekhez kapcsolódnak.

A régió néhány sajátossága felértékelődhet a jövőben versenyképességi szempontból. Egyrészt kedvező a földrajzi, geopolitikai helyzet, amelynek fontossága Románia EU-csatlakozásával (és Románia és Ukrajna gazdasági fellendülésével) kerülhet igazán előtérbe. Felértékelődhet a régió logisztikai szempontból, a nemzetközi közlekedési folyosók mentén való fekvés és a kapcsolódó fejlesztések szempontjából. Az előbbi szempontot figyelembe vevő fejlesztések jelentősen csökkenthetik a régió lemaradását a közlekedési infrastruktúra területén. Másrészt jelentősek a régió hagyományai, kedvező adottságai, elsősorban az

agrárgazdaság-élelmiszertermelés, illetve az egészségipar-specializált turizmus területén, amelyek versenyképességi előnyökre is lefordíthatnak megfelelő fejlesztések esetén.

Táblázat 16. A régió versenyképességi erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagy számú képezhető és átképezhető, relatíve alacsonyabb bérköltségű munkaerő ▪ A régió a kiemelt egyetemi és főiskolai oktatók számát tekintve jól szerepel és a felsőoktatását dinamikus expanzió jellemezte ▪ Viszonylag jelentős a feldolgozóipari beruházások részesedése, ▪ Autópálya-elérés 2006 végére ▪ Az országos összevetésben is jelentős a regionális kutatási potenciál (egyetemek és kutatóintézetek) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A munkanélküliség szintje az országos átlaghoz képest magasabb, szerkezete kedvezőtlen és magas a gazdaságilag inaktívak aránya ▪ Alacsony a beruházások szintje és kevés a jelentős spillover-rel rendelkező beruházás ▪ Kicsi a közvetlenül a gazdaság fejlődését segítő szolgáltatások (pénzügyi tevékenység, gazdasági szolgáltatások) részesedése a beruházásokból ▪ Alacsony a régió közvetlen külföldi tőkebefektetés-állománya, azon belül is a zöldmezős beruházások részesedése ▪ Hiányos és gyenge minőségű közlekedési infrastruktúra
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az ukrán és a román gazdaság talpra állásával megnőhet a régió tőkevonzó ereje és a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok dinamizálódhatnak ▪ A régió egyes adottságai tőkevonzás szempontjából felértékelődhetnek (munkaerő-tartalékok, egészségturizmus-potenciál, öko-gazdálkodás és más agrár- és élelmiszeripari adottságok) ▪ A közlekedési infrastruktúra fokozottabb kihasználása és a régió elérhetőségének javítása, ▪ A felsőoktatási és kutatóintézetek alkalmazott kutatásainak támogatása, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A határ másik oldalán található regionális központok „elszívhatják” a fejlesztéseket ▪ A meglévő termelőkapacitások alacsony technológiai színvonala, ▪ A régió egyes területei közötti gazdasági fejlettségi rés szélesedik

A versenyképesség szempontjából problémás terület egyrészt a roma népesség magas aránya, amelynek negatív hatásai már tetten érhetők a foglalkoztatás-munkanélküliség területén, és a jövőben – a roma népesség részarányának növekedésével - még komolyabb megoldandó problémát okozhatnak. A foglalkoztatás és a képzés területén a versenyképesség növelése részben ennek a kérdésnek a kezelését igényli, részben pedig a növekvő területi egyenlőtlenségeknek, valamint a dinamikus régiók kicsiny és a lemaradó, hátrányos helyzetű régiók nagy száma közötti feszültségnek. (A magyarországi, területfejlesztési szempontból leghátrányosabb kistérségek közel egyharmada található a régióban, miközben a régióban található 27-ből mindössze egy tartozik a dinamikusan fejlődők csoportjába.)

II.2.7.A dél-alföldi régió versenyképességi SWOT elemzése

A régió alapvetően jó adottságokkal és lehetőségekkel rendelkezik, de ezeket nem tudja kihasználni, két probléma - az infrastruktúra hiánya, illetve az ezzel részben összefüggő beruházás-ösztönzés és FDI-vonzás elmaradása - miatt.

A megfelelő infrastruktúra hiánya minden területen megnyilvánul: az autópályák hiánya (az egyetlen autópálya, az M5-ös jelenleg csak Kiskunfélegyházáig tart), a közúthálózat fejletlen, a vasúti hálózat ugyan viszonylag fejlett, de rossz minőségű. A folyami hajózás lehetőségei szintén adottak, de a tiszai hajózás mindenképpen fejlesztésre szorul. A régió több helyi reptérrel rendelkezik, ezeket szükséges lenne továbbépíteni, hogy legalább időszakosan pótolhassák a lassan kiépülő felszíni infrastruktúrát.

A Dél-Alföldön halad át az egyik fő európai útvonal a Balkán felé. Az Európai Unió és a magyar befektetők egyre intenzívebben jelennek meg a Balkánon, ezért a régiónak elemi érdeke, hogy ki tudja aknázni ezt a lehetőséget. Külön kiemelendő, hogy mivel Szerbia-Montenegró még hosszú ideig nem lesz EU-tagállam, a logisztikai lehetőségeken túlmenő fejlesztéseket is meg lehetne valósítani (vámszabad területek, stb.).

Táblázat 17. A régió versenyképességi erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kedvező oktatási adottságok: gimnáziumok és szakiskolák száma nő, erős felsőoktatás ▪ Jó K+F adottságok, Szeged tudásközpont, de a régióban máshol is van K+F elsősorban biotechnológiában és agrártudományokban (helyi adottságokra épül) ▪ Jó földrajzi adottságok (közlekedési folyosó a Balkán felé, vízi és légi közlekedés lehetősége adott) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az országos átlagnál alacsonyabb aktivitási ráta, az országos átlagnál alacsonyabb a munkanélküliek aránya ▪ Gyenge a kapcsolat a K+F és a vállalati szféra között ▪ A beruházások mértéke rendkívül alacsony, akárcsak az FDI részesedése a teljes állományból ▪ A jó földrajzi adottságok nem kihasználhatóak a megfelelő közlekedési infrastruktúra nélkül
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mezőgazdasággal és biotechnológiával kapcsolatos kutatás-fejlesztés, ▪ Erős infrastruktúra-fejlesztéssel (autópályák, közutak, vízi és légi közlekedés terén) a régió perspektíváinak javítása tőkevonásra. ▪ A légi közlekedés fejlesztésével részben áthidalható lehetne a felszíni infrastruktúra-fejlesztés lassúságából fakadó probléma 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A mezőgazdaságban magas az inaktívok aránya ▪ Beruházás-ösztönzés és FDI-vonzás nélkül a régió nem lesz képes a munkahelyteremtésre ▪ Ha az infrastruktúra-fejlesztés nem párosul erős FDI-ösztönzéssel, akkor a külföldi működőtőke-beruházások „átszaladnak” a régió, az országhatáron túlra

Az infrastruktúra-fejlesztés rendkívül fontos a beruházások ösztönzésében és a külföldi működőtőke-állomány növelésében. Enélkül a régió nem lesz képes a feltehetőleg még hosszú ideig nem hatékonyan működő agrárszektor mellett a megfelelő foglalkoztatási szint elérésére. Mind az aktivitási ráta, mind a munkanélküliek aránya alacsonyabb az országos átlagnál.

A beruházások mértékének jelenlegi, alacsony szintje mellett problémát jelent ennek szerkezete is. A beruházások szerkezetében az országos átlaghoz képest ágazati szempontból alacsony a pénzügyi tevékenységek, ingatlanügyletek és gazdasági szolgáltatások aránya. Másik fontos szerkezeti probléma, hogy az országos arányokhoz képest alacsony a jogi személyiségű gazdasági szervezetek által eszközölt beruházások volumene a központi és helyi költségvetési szervekéhez képest.

Az FDI-állomány megkötése azért is kiemelt feladat a régió számára, mert ha egyébként megvalósulnak a megfelelő infrastrukturális fejlesztések, a működő tőke „átszaladhat” a régió, az országhatáron túl keresve kedvezőbb feltételeket.

A régió erősségei közé tartozik a fejlett közép-és felsőfokú oktatás. Jó adottságnak mondható a kutatás-fejlesztés mértéke és típusa is: a biotechnológiai és egyéb, az agráriumhoz köthető kutatások épülnek a régió adottságaira, sajátos profilt biztosíthatnak az országon belül a régióknak, és hosszú távon perspektivikus ágazati fejlődés jelenthet, feltéve hogy sikerül kiépíteni a megfelelő vállalati kapcsolatokat a kutatóhelyekkel.

csökkenti a tranzakciós költségeket, javítja a munkaerő migrációját, bővíti a határokon átnyúló fejlesztéseket.

A másik kiemelt tartós növekedési tényező a foglalkoztatás növelése mind az inaktív munkaerő-állományba történő bevonása, mind a meglévők erőteljesebb átképzése és képzése révén. A többi régióval összevetve a munkaerő-kínálat alacsony szinten van kiaknázva (összefüggésben az előbb említettekkel), miközben képzettsége, valamint a munkaerőköltségek tekintetében kedvező helyzetben van.

A közlekedési infrastruktúra és a foglalkoztatás növelése azért is fontos tényező a versenyképesség erősítésében, mert a régió fejlődésében három területnek lehet meghatározó szerepe. Az egyik a meglévő adottságok miatt az energiaipar, valamint a környezetipar és a környezeti technológiák előállítása lehet. A másik a hazai keresletet kielégítő hagyományos iparágak lehetnek, míg a harmadik a turizmus, alapozva a régió környezeti és történelmi adottságaira. Ezen lehetőségek kiaknázáshoz azonban az említett tartós növekedési tényezőkben kell mérvadó változásnak bekövetkezni.

A **közép-dunántúli** régió elemzése rávilágított arra, hogy a tartós növekedési tényezők közül kedvező a magas beruházási ráta és ezen belül a feldolgozóipari és külföldi befektetések magas szintje. A régió versenyképessége szempontjából kedvezőek a foglalkoztatottsági mutatók is, beleértve az alacsony munkanélküliséget és magas aktivitást, a munkaerő-állomány erőteljes migrációját és mobilitását. Hasonlóan a régió földrajzi fekvéséből adódóan összességében kedvező infrastrukturális ellátottsága, elsősorban a közlekedési infrastruktúrát tekintve.

Ezzel szemben a tartós növekedési tényezők közül jelentős elmaradás tapasztalható a humán tőkét illetően mind a felsőfokú végzettségűek arányát, mind a képzettség szerkezetét illetően. További hiányosság a gyenge kutatás-fejlesztési kapacitás és nem megfelelő az amúgy is csekély létszámú felsőoktatási intézmény együttműködése. Ezért a régió számára a tartós növekedési tényezők közül a versenyképesség növelése érdekében elsősorban a humán tőke és képzés, és a kutatás- fejlesztés területeire kell a nagyobb hangsúlyt fektetni, fenntartva az infrastruktúra korábbi évekre jellemző bővülésének ütemét is.

A régió versenyképességi jövőképe az adottságok és az említett növekedési tényezők alapján három területre alapozva rajzolható meg. Egyrészt a régió már ma is az ország egyik vezető innovációs területe köszönhetően a régióban megtelepedett nemzetközi vállalatoknak és a termelési kapcsolatoknak. A régióban a versenyképesség növelése érdekében rendkívül fontos a vállalatok közötti kapcsolatokat átalakító klaszterek megteremtése, fejlesztése a már megtelepedett versenyképes iparágakban, a befektetéseknek köszönhetően erőteljesen agglomerálódó térségekben. A klaszterek fejlődése egyben lehetőséget adhat a régió belül a meglévő ipari bázis modernizálására, a külső sokkaktól függő termelés mértékének csökkentésére, a szolgáltatások (és ezen belül - kihasználva a régió földrajzi fekvését és infrastrukturális ellátottságát - a turizmus) fejlesztése, alapozva a terciér szektor és az információs gazdaság terjedésére.

A **közép-magyarországi** régió helyzete minden tekintetben eltér a többi régiótól, hiszen itt mind Budapest kiugró fejlettsége, mind a többi terület kedvező földrajzi fekvése, centrális vonzása jelentős előnyöket biztosít. A tartós növekedési tényezők közül ebben a régióban alapvetően a fizikai tőke minősége (és ezen belül is kiemelten az infrastruktúra fejlesztése) adhat olyan versenyképességi többletet, amely mértékét és jellegét tekintve meghaladja a többi növekedési tényező hozzájárulását. Itt különösen szembeűnő a főváros infrastrukturális elmaradottsága az igényekhez képest, valamint a főváros és régió közötti infrastrukturális kapcsolatok problémái. A kutatás-fejlesztés és a humán tőke területén a régió kimagaslóan a többi felett helyezkedik el, a fejlesztési fókuszok esetében ezeken a területeken elsősorban a működési körülményeket (alapfeltételek) kell kezelni.

A régió versenyképességi jövőképe a magas hozzáadott értéket megtestesítő, kutatás-fejlesztésre, tudásra alapozott fejlődés lehet: ehhez a fizikai tőke és munkaerő-állomány kínálata adott a régióban. A magas

agglomerizáltság, Budapest kitüntetett szerepe, a régióban megtelepedett külföldi vállalatok száma, mérete és jellege kedvező kiindulási lehetőséget biztosít egy ilyen jellegű fejlődéshez.

Az **észak-magyarországi** régió esetében sajátos kettősség jellemző az országos átlaghoz képest meglévő lemaradáshoz képest. A tartós növekedési tényezők közül a régió foglalkoztatottsági mutatói rendkívül kedvezőtlenek, mind az aktivitást, mind a foglalkoztatást illetően, ami magas munkanélküliségi rátával és a tartós munkanélküliek magas arányával társul. Ezzel szemben a régió adottságai a humán tőkét illetően kedvezőek. A fizikai tőke esetében éppen fordított a helyzet: miközben a beruházások magasak az országos átlaghoz képest, a fizikai tőke minőségének mutatói (K+F, infrastruktúra) rendkívül gyengék.

A hagyományos ipari kultúra megteremti az alapot a régió számára, hogy az ipar (pl. vegyipar, mechatronika) tovább fejlődjön a régióban, amely segíti a régió gazdaságának növekedését. Ehhez azonban szükség van a közlekedési, illetve az info-kommunikációs infrastruktúra fejlődésére. Előbbi esetében a gyorsforgalmi utak hosszának növelése segíteni fogja a ma még „elzártabb” települések bekapcsolását a régiós, illetve a régióközi gazdaság vérkeringésbe. A térségben egy logisztikai központ kialakulása szintén pozitív hatással lenne: fő előnye, hogy „megállítja” az árut, és ahhoz szolgáltatásokat kapcsol, amelyből bevétele származik az érintett vállalatoknak. Mindezek mellett az info-kommunikációs infrastruktúra javítása is növeli a régió versenyképességét, főként azért, mert a régiós átlag elmarad az országostól.

Az egyetemek és az üzleti szféra közötti kapcsolatok erősödése további növekedést implikálhat, melyből mind a felsőoktatás, mind az üzleti szféra profitálhat. Fontos tehát, hogy a térségben hatékony tudáscentrumok működjenek szoros együttműködésben a vállalati szférával. A kutatás-fejlesztés egyben a már megtelepedett vállalatok megmaradását is elősegíti, miközben újakat vonz a térségbe. A szakképzés gazdasági igényeknek megfelelő átalakítása szintén vonzóbb beruházási célponttá teszi a régiót, főként az ipari ágazatok esetében.

A tartós növekedési tényezők esetében a régióban a hangsúlyt az összes tényező fejlesztésén belül elsősorban a foglalkoztatás és a fizikai tőke minőségének javítására, ezen belül is az infrastrukturális adottságok erősítésére kell fordítani.

Az **észak-alföldi** régió számos olyan tulajdonsággal rendelkezik, amelyek megfelelő alapul szolgálnak a versenyképes fejlődéshez, miközben a gyengeségek, hátráltató körülmények is jelen vannak. Az eddig kialakult központok, további fejlődési és húzó potenciállal rendelkező góccok (például a Debreceni Egyetem a kutatás és felsőoktatás területén, Hajdúszoboszló az egészségturizmus területén, illetve a Debrecen-Nyíregyháza fejlődési tengely) versenyképességi szempontból jó kiindulópontok, amelyek a régió jövőbeli fejlődésének is alapját képezik. Észak-Alföld esetében a helyzetértékelés azt mutatta, hogy a régió adottságai a humán tőke kínálatát és a kutatás-fejlesztési kiadásokat illetően kedvezők, ugyanakkor súlyos elmaradás tapasztalható a foglalkoztatás és az infrastruktúra állapotát tekintve. Az infrastruktúrán belül rendkívül hiányos a régió IT ellátottsága és hasonlóan gyenge minőségű a közlekedési infrastruktúra, ami erőteljes negatív visszahúzó hatást gyakorol a régió gazdaságának fejlődésére. A régióban a beruházási ráta is magas, viszont csekély a külföldi befektetések nagysága és gazdasági szerepe.

A régió helyzetértékelése azt mutatja, hogy a versenyképesség növelése érdekében elsősorban a fizikai tőke minőségét és a foglalkoztatás növelését kell elsődleges prioritásnak tekinteni. A fizikai tőke minőségének javításához egyaránt hozzájárulhatnak a közlekedésbe és az IT területre eszközölt új beruházások, míg a foglalkoztatás növelését a tartósan munkanélküliek és a széles inaktív rétegek munkaerőpiacra történő visszaterelése segítheti elő. A régió természeti adottságaira alapozott gyümölcsstermesztés munkaalkalmat teremthet a halmozottan hátrányos helyzetű népesség számára, az agrárkutatás fontossága tovább fog növekedni a régióban, és további intenzív együttműködés várható a K+F területén az agrárszektorban tevékenykedő magánvállalatok és a Debreceni Egyetem között.

Az infrastrukturális fejlesztések hozzájárulnak majd a régió versenyképességének javulásához: a könnyebb elérhetőség, az árvízvédelem megerősítése lehetővé teszik majd a beruházások növekedését. Ezzel újabb munkalehetőségek teremthetők, amelyek elősegítik a fiatal, képzett lakosság elvándorlásának megállítását is.

Az ukrán és a román határokon a jövőben az üzleti és a társadalmi kapcsolatok további élénkítése várható. Az ukrán piac nagysága, és az ukrán vásárlóerő jövőbeni előrelátható növekedése biztató a keletre irányuló export, különösen a régióban kedvező alapfeltételekkel rendelkező gyümölcsstermesztés, és feldolgozott mezőgazdasági termékek szempontjából.

A **dél-alföldi** régió esetében a versenyképesség szempontjából két fő korlát jelentkezik. Az egyik a régió infrastrukturális adottságai, elsősorban megközelíthetőségi problémái, amelyek gátolják a hazai és a külföldi beruházások növekedését is. A másik szűk keresztmetszet a rendkívül kedvezőtlen foglalkoztatási helyzet, az alacsony aktivitási ráta, amely a tartós munkanélküliek magas arányával párosul. Ezzel szemben, alapozva az egyetemi-főiskolai adottságokra, a meglévő és nemzetközileg is elismert képzési és kutatás-fejlesztési helyekre a régió humán tőkével és innovációs potenciállal való ellátottsága kifejezetten kedvezőnek tekinthető.

A versenyképesség növelése érdekében ezen jelzett két területre és az ezeket megalapozó fejlesztési fókuszokra kell tenni a hangsúlyt: a fizikai tőke minőségének javítása az infrastrukturális fejlesztéseken keresztül és a kedvezőtlen foglalkoztatottsági mutatók módosítása a munkaerő-kínálat növelése révén.

A Dél-Alföld elsősorban az együttműködési hálózatok kialakításával, a természeti értékek védelmével, a határmenti helyzetből fakadó előnyök kiaknázásával kívánja megalapozni versenyképességét. Jövőképeben a versenyképesség erősítése szempontjából kiemelt helyen szerepel a régió közelítése a piacokhoz a közlekedési és K+F infrastruktúra révén, illetve a gazdasági szerkezetváltás, a beruházások és a külföldi működőtőke állomány növelése, illetve az ehhez kapcsolódó, üzleti és info-kommunikációs infrastruktúra megerősítése.

A rövid- és középtávú gazdasági felzárkózáson túlmutat a régió innovációs és K+F kapacitása egyes területeken – ilyen a biotechnológia, a megújuló energiaforrások kutatása és az egészségipar. Érdemes tehát megerősíteni ezeken a területeken a régiós fejlesztéseket, ezáltal (is) biztosítva a karakterisztikus régiós „profil”, megkülönböztető erősségeket nyújtva a régió számára.

Fel kell hívnunk a figyelmet a tervezett fejlesztések régió belüli földrajzi megosztására. Versenyképességi szempontból az a megoldás mondható előnyösnek, ha mind a közlekedés, mind a gazdaságfejlesztés területén erős hálózatok alakulnak ki, több, komoly növekedési potenciállal rendelkező központ, város között, a fejlesztések területileg elosztottabban jelennek meg, lehetőséget biztosítva a munkaerő és a KKV-k nagyobb arányának bevonására a gazdasági vérkeringésbe.

III.2. A növekedési tényezők közötti prioritások a régiókban

Az országos versenyképességi koncepció kiemeli a tartós növekedés azon tényezőit, amelyek elsődlegesek a versenyképesség növelése szempontjából és meghatározza azokat a politikai-gazdaságpolitikai alapfeltételeket, amelyek teljesülése szükséges ahhoz, hogy a növekedési tényezők kifejtsék pozitív hatásukat. A versenyképességi koncepció szerint az öt tartós növekedési tényező (foglalkoztatás, beruházás, humán tőke, fizikai tőke minősége, termelékenység) közül a gazdaságpolitikának a foglalkoztatásra, a humán tőke állomány növelésére és a fizikai tőke minőségének javítására kell törekedni, míg a két másik tényező (beruházások, termelékenység) hozzájárulása a versenyképességhez közvetve fog érvényesülni. A három növekedési tényezőhöz a versenyképességi koncepció három területen (makrogazdasági stabilitás, kormányzati szektor terjedelme és szerkezete, intézményrendszer és piacsabályozás) olyan alapfeltételeket definiál, amelyek teljesülése ahhoz szükséges, hogy a növekedési tényezők érvényesítsék hatásukat.

Miután meghatározásra kerültek a versenyképességet alakító tartós növekedési tényezők és az alapfeltételek, a versenyképességi koncepció számba vesz néhány lehetséges fejlesztési fókuszot, amelyek a magyar gazdaság számára kitörési pontokat jelenthetnek, és amelyekben történő fejlődés szükséges lehet ahhoz, hogy a növekedés tényezők pozitív hatása érvényesüljön. A meghatározott fejlesztési fókuszok nyújtják azt a kiindulási hátteret, amely segítséget adhat az Európai Unió által nyújtható, 2007-2013 között felhasználható források lehívásához. A versenyképességi koncepció a források felhasználásának versenyképességgel és tartós növekedéssel konzisztens módját és területeit határozza meg. A következő táblázat összefoglalóan mutatja be főbb növekedési tényezőket, az ezeket alkotó összetevőket és az utóbbiakon belül elkülönített fejlesztési fókuszokat, valamint a növekedési tényezőkhöz tartozó alapfeltételeket.

Táblázat 18. A tartós növekedés tényezőinek összefoglaló táblázata

A tartós növekedés tényezői	A növekedési tényezőhöz tartozó alapfeltételek	Összetevők	Fejlesztési fókuszok
1. Foglalkoztatás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ társadalombiztosítási szabályok, a rokkantellátás átalakítása, ▪ a munkaerőt sújtó tényleges és effektív adóterhek közelítése, ▪ minimális munkába állás korának meghatározása, ▪ elmozdulás a passzív munkaerő-piaci eszközöktől az aktívák irányába, ▪ munkaerő-piaci kereslet előrejelzésére intézményi háttér megteremtése 	Alkalmazkodás a demográfiai trendekhez és az egészségügyi trendek megfordítása	Migráció
		Munkaerő-kereslethez igazított munkaerő-kínálat	Atipikus munkavállalási formák (részmunka távmunka) terjesztése
			Beszállítói program
			Munkahelyteremtés (különösen KKV)
			Széles körben tovagyrúzó termelés támogatása
		Szakképzés, élethosszig tartó tanulás segítése szakképzési programokkal (Life long learning)	
Munkahelyteremtés, helyi foglalkoztatás ösztönzése	Oktatás, képzés és gazdaság kapcsolatainak erősítése		
2. Humán tőke	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az intézményrendszer átalakítása és racionalizálása ▪ Az oktatás finanszírozási rendszerének átalakítása 	Piaci igények által vezérelt képzési rendszer	Kulcskompetenciák, alapkészségek (nyelvi képzés, digitális írástudás)
		Az oktatási és képzési rendszer tartalmi átalakítása	Egyetemi-üzleti tudásközpontok kialakítása,
		A képzés intézményrendszeri átalakítása	

A tartós növekedés tényezői	A növekedési tényezőhöz tartozó alapfeltételek	Összetevők	Fejlesztési fókuszok
3. A fizikai tőke minősége	Közlekedés racionalizálása	Állami és üzleti K+F és innováció	Innováció-infrastruktúra és képesség
		Információs társadalom infrastrukturális beruházásai	FDI és KKV-támogató befektetések
			Szélessávú hálózati infrastruktúra
		Közlekedés fejlesztése	Digitális tartalomfejlesztés
			Anyagtakarékos technológiák
		Anyag- és energiahatékonyságot növelő beruházások	Megújuló erőforrások
Környezetbarát közlekedési infrastruktúra			

Az alapfeltételek teljesülése előfeltétele a sikeres versenyképességi stratégiának, és az alapfeltételek az összes tartós növekedési tényezőre hatnak, miközben a konkrét fejlesztési fókuszokhoz a növekedési tényezőkből kiindulva az összetevőkön keresztül vezet az út.

A versenyképességi koncepció keretében meghatározott tartós növekedési tényezők, az ezeket megtestesítő összetevők és a konkrét fejlesztéseket megjelenítő fejlesztési fókuszok regionális szinten történő elemzése szükséges a régiók közötti eltérések és a fejlesztési források felhasználásnak kívánatos módja miatt.

A következő táblázat röviden a tartós növekedési tényezőkre koncentrálna bemutatja, hogy a versenyképességi koncepció keretében meghatározott három tartós növekedési tényező közül melyek szerepe tűnik kiemelkedően fontosnak az egyes régiókban. A táblázat nem kívánja azt sugallani, hogy az egyes régiók mellett szereplő tényezőkn túlmenően a többi nem fontos, csak a hangsúlyokat próbálja a régiók esetében fókuszálni.

Táblázat 19. A három tartós növekedési tényező relatív fontossága a 7 régióban

Régió	Foglalkoztatás	Humán tőke	Fizikai tőke minősége	
			K+F	Infrastruktúra
Nyugat-Dunántúl		X	X	X
Közép-Dunántúl		X	X	
Dél-Dunántúl	X			X
Közép-Magyarország			X	X
Észak-Magyarország	X			X
Észak-Alföld	X			X
Dél-Alföld	X			X

A táblázat is mutatja, hogy az egyes régiók esetében a versenyképesség növelése más tartós növekedési tényezőkön keresztül valósítható meg. A regionális elemzések és az összefoglaló tanulmány készítése során az lett figyelembe véve, hogy melyik tartós növekedési tényező képes leginkább hozzájárulni a régió versenyképességének növekedéséhez, milyen meglévő szűk keresztmetszetek oldása segíti leginkább a régió versenyképességét és növekedését.

A fejlesztési fókuszok regionális bontásban történő bemutatása ezekre a régiók között a növekedési tényezőket illetően eltérő hangsúlyokra is alapszik. A meglévő különbségekre alapozva az egyes régiók

versenyképessége ennek megfelelően eltérő összetevőkön és konkrét fejlesztési fókuszokon keresztül következhet be, tükrözve a régió eltérő adottságait, növekedési feltételeit. Ezt mutatja be a következő fejezet.

III.3. A fejlesztési fókuszokon belüli regionális prioritások

Az egyes régiók között meglévő eltérések a növekedési tényezőket illetően azt is eredményezik, hogy az egyes fejlesztési fókuszok súlya, szerepe is eltérhet az egyes régiók esetében. Az eltérés két területen is megnyilvánulhat. Egyrészt más eszközökkel érhetik el a régiók ugyanazon célt, másrészt az egyes fejlesztési fókuszoknak és céloknak a súlya a regionális célrendszerben eltérő lehet.

A fejezetben a következő táblázatok bemutatják a fejlesztési fókuszok regionális jellegzetességeit alapozva a regionális prioritásokra, valamint a háttérelmések alapján a régió versenyképességi helyzetére készített elemzésekre. A fejlesztési fókuszok regionális dimenziójú megközelítése kettős célt szolgál.

Egyfelől megnézi, hogy a regionális fejlesztési koncepciók közül melyek azok, amelyek beilleszthetők a versenyképességi koncepcióba, másfelől meghatározza azokat a fejlesztési fókuszokat, amelyek a tanulmány szerzői szerint az egyes régiók versenyképességének növekedése szempontjából fontosak lehetnek.

A fejlesztési fókuszokra vonatkozó regionális prioritásokat a következő táblázatok tartalmazzák, amelyekben bemutatásra kerül az egyes fejlesztési fókuszok szerepe a régió versenyképességének növelésében. A regionális anyagokban kifejtett szempontok alapján minden régió esetében a fejlesztési fókuszok három kategóriába lettek besorolva: alacsony, közepes, illetve magas prioritású területek. A hármas csoportosítás lehetőséget ad a fejlesztési fókuszok közötti regionális eltérések bemutatására. Az egyes régiók esetében alacsony prioritásúnak tekinthető fejlesztési fókuszok nem kerültek be a táblázatba, a közepes prioritásúak normál, míg a magas prioritásúak kiemelve, kövér betűvel szedve kerültek be.

A fejlesztési fókuszokkal kapcsolatosan három fontos szempontra kell felhívni a figyelmet.

1. A jelen anyagban „alacsony prioritásúnak” nevezett fejlesztési fókuszok nem azt jelentik, hogy nem indokolhatóak vagy szükségtelenek, csak annyit, hogy az adott régió szempontjából a kiemelt fókuszokra koncentrálna a szűkös forrásokat, hatékonyabban növelhető a régió versenyképessége.
2. Ugyanakkor, az azonos fontossági szinten lévő fejlesztési fókuszok nem feltétlenül igényelnek azonos volumenű forrást. Például a közlekedési, infrastrukturális fejlesztések minden bizonnyal magasabb volumenű forrásokat igényelnek, mint a foglalkoztatás bővítése érdekében szükséges humán – és információs rendszerek kialakítása.
3. Az azonos fejlesztési fókuszok régióként eltérő eszközöket, prioritásokat jelenthetnek, igazodva a régió adottságaihoz és fejlettségéhez.

1. Migráció

A migráció összességében közepesen fontos fejlesztési fókuszunk bizonyult öt régió esetében, míg kettőben alacsony prioritású értéket kapott. A migráció, mint fejlesztési fókusz három eltérő formában jelenik meg a régiókban. Egyrészt jelentkezik, mint a régió belüli munkaerő-mobilitás erősítése a helyi intézményrendszer, szabályozás fejlesztésével. Másrészt megnyilvánul a közlekedés, és általában az infrastruktúra fejlesztésében, amely szintén a régió belüli munkaerő-mobilitást erősíti. Végezetül a migráció elemeként jelennek meg az elvándorlás megakadályozását célzó speciális programok, különösen a magasabb jövedelmi szintű szomszédokkal rendelkező nyugat-dunántúli és az alacsonyabb fejlettségű észak-magyarországi régiókban.

Táblázat 20. A migráció, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Infrastruktúra és tömegközlekedés fejlesztése, ▪ A térségi centrumok fejlesztése a kistelepülési szerkezet miatt
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktív migrációs (bevándorlást segítő) politika, ehhez a megfelelő lakáskínálat ▪ A régió belüli közlekedés, az ingázás lehetőségeinek javítása, az Észak-Dél irányú közlekedési kapcsolatok megteremtésével
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A regionális migrációt elősegítő intézményrendszer mintajellegű létrehozása
Közép-Magyarország	
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Magasan kvalifikált szakemberek és pályakezdő diplomások elvándorlásának megakadályozása
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályakezdő diplomások elvándorlásának megakadályozása ▪ Bevándorló munkaerő kezelése
Dél-Alföld	

2. A preventív egészségügyi és életmódprogramok

A preventív egészségügyi és életmódprogramok összességében alacsony prioritású fejlesztési fókuszokként értékelhetők a régiók többségében. Ez alól kivételt képez a dél-dunántúli régió, ahol a komplex regionális életmód-javító- és közvetítőrendszer fontos fókuszot jelent, illetve az észak-magyarországi régió, ahol az idősebb korosztály egészségügyi helyzetének kezelése jelentkezik, mint a foglalkoztatási problémákat oldó tényező. A preventív egészségügyi és életmódprogramok fő célja a munkaerő-kínálat növelése, a betegségben töltött munkaidő volumenének mérséklése, és a ledolgozott óraszám növelése.

Táblázat 21. A preventív egészségügyi és életmódprogramok, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	
Közép-Dunántúl	
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Komplex regionális életmód-javító és –közvetítő rendszer
Közép-Magyarország	
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rokkantsági nyugdíjban részesülők növekedésének megállítása, egészségügyi helyzet javítása
Észak-Alföld	
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Egészségturizmus fejlesztése

3. Atipikus munkavállalási formák

Az atipikus munkavállalási formák, mint fejlesztési fókusz közepesen fontos prioritásnak tűnik a régiók számára: a felfelé kieső észak-magyarországi és a lefelé kieső dél-alföldi régióval szemben a többi 5 régióban egyaránt közepes súlyt kapott. Az atipikus munkavállalási formák támogatása különbözőképpen jelenik meg. Egyes esetekben ez az intézményrendszer fejlesztését jelenti, különös tekintettel az életpálya-tervezésre. Másrészt az atipikus munkavállalási formák terjedésében fontos eszköz lehet az infokommunikációs technológiák terjedése, mert ezek helytől és időtől független munkavállalást eredményezhetnek. Harmadrészt a fejlesztési fókuszon belül külön eszközként jelenik meg a kutatással,

képzéssel és termeléssel/szolgáltatással foglalkozó intézmények közötti együttműködés, amelyben tág tere származhat az atipikus, rugalmas munkavállalási formáknak.

Táblázat 22.

Az atipikus munkavállalási formák, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> regionális távoktatási hálózat és módszertani központ létrehozása utókövető rendszerrel regionális pályorientációs és pályaválasztási rendszer kialakítása, az életpálya-tervezés segítése
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> az infokommunikációs infrastruktúra viszonylagos fejlettségére alapozva a távoktatás ill. a távmunka lehetőségeinek terjesztése
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> atipikus munkavállalás összekötése az életmód-programmal komplex program a kutatás, képzés, valamint néhány markáns tudásvállalat részvételével
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> atipikus munkavállalási formák terjesztése komplex programok révén
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> Foglalkoztatás javítása az atipikus munkavállalási formák terjedésével
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> időskorúak foglalkoztatását elősegítő „ezüstgazdaság” feltételeinek létrehozása
Dél-Alföld	

4. A beszállítói program

A beszállítói program és ezen keresztül a hazai vállalkozások beépítése a megtelepült nagyobb cégekkel történő körforgásba összességében közepesen fontos fejlesztési fókuszunk bizonyult. Kivételt ez alól a dél-dunántúli és az alföldi régiók képeznek, ahol a beszállítói program mellett nagyobb hangsúly tevődik a nagyobb hazai és külföldi befektetők vonzására. Ahol ez háttérbe szorul, ott a beszállítói program részben a hálózatosodás intézményrendszerei, logisztikai elemeinek támogatásában nyilvánul meg, részben a beszállítói programokban nagyobb szerepet vállaló vállalkozások közötti kapcsolódások megteremtésében. A beszállítói programmal kapcsolatosan adódhat a regionális és ágazati szemlélet közelítése azáltal, hogy a regionális prioritások az adott régióra erőteljesebb hatást gyakoroló ágazat fejlődésével összhangban határozódnak meg.

Táblázat 23. A beszállítói program, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> kapcsolat és beszállítás országhatáron kívüli területekkel, meglévő cégek kitelepülésének megakadályozása, országos lefedettség kialakítása, (pl. klaszterek esetében),
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> A háttérfeltételek (élethosszig tartó tanulás, felsőoktatás, kutatás, Észak-Dél irányú közlekedési kapcsolatok) megteremtése és fejlesztése
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> az ágazati szereplők egységes fellépése a gyenge pécsi ipari park (és más ipari parkok) egységes koncepció alapján történő fellépése
Közép-Magyarország	
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> tematikus iparági együttműködések régióspecifikus kialakítása meghatározó gazdasági erőterek régióhoz kötése
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> KKV centrikus beszállítói programok egyes ágazatokra fókuszálva,
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> beszállítói programok, erős FDI-vonzó tevékenységgel összekapcsolva

5. Munkahelyteremtés ösztönzése

A munkahelyteremtéssel (és ezen belül kiemelten a helyi piacokat ellátó KKV-k támogatásával) kapcsolatos fejlesztési fókusz a régiók többségében magas prioritást élvez. Ez alól csak Közép-Magyarország kivétel, ahol a foglalkoztatási helyzet és a kis- és középvállalkozások helyzete eltér a többi régiótól. A fejlesztési fókusz keretében különböző eszközök alkalmazása kerül előtérbe a munkahelyteremtés erősítése érdekében.

Egyrészt egyes régióknak fontos a helyi foglalkoztatás, a helyi piacokat ellátó vállalkozások támogatása, amelyek részben a meglévő humán tőke-, részben pedig intézményi háttérre alapoznak. Másrészt egyes régiókban a munkahelyteremtés támogatása összekapcsolódik a KKV-k klaszteresedésének ösztönzésével, valamint a KKV támogatás összekapcsolódik a szakképzéssel és ehhez kapcsolódó programokkal. Végül a fejlesztési fókusz keretében több régió esetében felmerül a munkaerő-piaci folyamatok előrejelzésével, a helyi kereslet mérésével kapcsolatos szolgáltatások nyújtása a KKV szektor számára.

Táblázat 24. A munkahelyteremtés (különösen KKV), mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ helyi foglalkoztatás és kapcsolódó oktatás ▪ integrált regionális kistérségi munkaerő-piaci és szakképzési információs rendszer ▪ humán és szociális információs rendszerek kialakítása
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ munkaerő-szervezési tevékenységek ösztönzése ▪ a turizmus munkahelyteremtő képességének kiaknázása (Balaton kötődése a régióhoz) ▪ a munkaerő-piaci tendenciákról, a hosszabb távon jelentkező munkaerőigény és megbízható információk gyűjtése, információs rendszer kialakítása
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ KKV fejlesztési készségeket, vállalkozási ismereteket, a cégalapítást összekapcsolása a szakképzéssel, ▪ ehhez mintaprogramok, pl. szakképzési központok
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szakképzés, élethosszig tartó tanulás segítése szakképzési programokkal
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A meglévő ipari kultúrára épülő hálózati gazdaság ▪ Turizmus, idegenforgalom
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ magas keresletű mezőgazdasági cikkek termesztése, ▪ erdőművelés és zöld energia hasznosításáért erdőművelés
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ KKV fejlesztési készségek, vállalkozási ismeretek, a cégalapítás összekapcsolása a szakképzéssel, ▪ Ehhez mintaprogramok kialakítása szükséges, pl. szakképzési központok

6. A széles körben tovagyrúzó termelés ösztönzése

A széles körben tovagyrúzó (a foglalkoztatást, a helyi vállalkozásokat ösztönző) termelés támogatása nem szerepel kiemelt fejlesztési fókuszaként a régiók többségében. Kivételt ez alól az alföldi régiók jelentenek, ahol elsősorban a meglévő komparatív előnyökhöz, illetve a többi támogatási programhoz kapcsolódik. A nyugat-dunántúli és közép-magyarországi régiók esetében ez elsősorban a már meglévő kapacitásokkal, jelentős ipari és szolgáltatási háttérrel magyarázható.

Táblázat 25. A széles körben tovagyrűző termelés támogatása, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	
Közép-Dunántúl	
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elsősorban a korábban elmaradt befektetők vonzása
Közép-Magyarország	
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nemzetközi tanácsadói akkreditáció, ▪ oktatási bázisok kialakítása és fejlesztése, ▪ nemzetközi regionális képviselők kialakítása,
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Régió-specifikus agrártermékekre alapozott biotermékek fejlesztése ▪ gyógyvizekre alapozott egészségturizmus
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kapcsolódva az FDI és KKV támogatáshoz

7. A szakképzés, élethosszig tartó tanulás segítése

A szakképzés és az élethosszig tartó tanulás segítése magas prioritású fejlesztési fókusz a két fejlettebb és közepes fontosságú a többi régió esetében. A magas prioritás a nyugati régiók esetében összefüggésben van a munkaerő-piaci helyzettel, valamint a gyors szerkezeti változás teremtette munkaerő-kereslettel. A fejlesztési fókusz keretében megfogalmazott egyik fő prioritás a régiók többségében olyan intézményrendszer (mintaközpontok, koordináló intézmények) kialakítása, amelyek a szakképzés egész folyamatát átlátják és képesek az igényeket felmérni és kezelni. A másik fontos fejlesztési prioritás a helyi gazdaság igényeihez jobban igazodó speciális képzések megteremtése, amellyel a munkaerő-kínálatot jobban lehet igazítani a kereslethez. Az alföldi régiók esetében ez elsősorban a meglévő természeti erőforrásokhoz, a többi régiónál (különösen releváns ez pl. Észak-Magyarország esetében) a meglévő ipari kapacitásokhoz és kultúrához kapcsolódik.

26. táblázat. A szakképzés, élethosszig tartó tanulás segítése szakképzési programokkal, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ regionális gazdaság, szakképzés, felsőoktatás és felnőttképzés koordinálása ▪ a gyakorlati oktatás és a gyakornoki foglalkoztatás előtérbe helyezése
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ élethosszig tartó tanulás, ezen belül a konkrét szakképzés mellett inkább az általános kulcskompetenciákra kiterjedő képzés preferenciája, illetve a felnőttképzés erősítése
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ regionális integrált szakképzési és vállalkozási mintaközpont menedzselése
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szakképzési programok kialakítása
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Helyi ipari képességekhez és igényekhez kapcsolódó átképzési programok ▪ Felsőfokú képzési intézmények és gazdálkodó szervezetek közötti kapcsolat erősítése
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a termálvízre épülő gyógy-, termál-, és wellness turizmushoz kapcsolódó speciális képzések (balneológia, gyógymasszázs, akupunktúra) terjesztése ▪ egészségügyi és turisztikai szakképzés szélesítése
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egészségipar feltételeinek megteremtéséhez az egészségügyi és turisztikai szakképzés szélesítése

8. Az oktatás, képzés és gazdaság kapcsolatainak erősítése

Tükrözve a humán tőke, mint növekedési tényező fontosságát egy kivétellel az összes régióban kiemelt magas prioritású fejlesztési fókuszaként szerepel az oktatás és képzés összekapcsolása a gazdasági szereplőkkel. Ennek egyik eszköze a felsőoktatás kompetenciáinak erősítését szolgáló intézményrendszeri racionalizálás, együttműködés és fejlesztés, míg a másik formája az üzleti szféra erőteljesebb bevonásának támogatása a képzés rendszerébe és finanszírozásába.

Táblázat 27. Az oktatás, képzés és gazdaság kapcsolatainak erősítése, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> regionális együttműködési hálózat a felsőoktatásban szakképző intézmények, a közsféra és a gazdaság szereplőinek együttműködése
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> a policentrikus, hálózatos felépítésű régión belül a regionális együttműködési hálózat erősítése a felsőoktatásban a kutatói és a gazdasági szféra közötti kapcsolat erősítése az innovációs, kutatási-fejlesztési tevékenységekben
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> Business Garden / Academic Enterprise” gócpontok mintarendszerének létrehozása a régió két egyetemén
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> Meglévő oktatási, K+F potenciál összekapcsolása az üzleti szférával
Észak-Magyarország	
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> Egészségturizmus összekapcsolása a képzési helyekkel, Debreceni Egyetem üzleti szférával történő összefonódásának erősítése
Dél-Alföld	

9. A kulcskompetenciák, alapkészségek fejlesztése

A kulcskompetenciák, alapkészségek fontos fejlesztési fókuszaként szerepelnek a régiók esetében, bár ezek részben központi programok formájában valósíthatók meg. A régiók mindenütt nagy fontosságúnak tartották mind az idegen, mind a digitális nyelvi készségek elsajátítását és az ezekre alapuló képzési, szakképzési programokat.

Táblázat 28. A kulcskompetenciák, alapkészségek (nyelvi képzés, digitális írástudás), mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> Regionális, továbbképző és képző központok, stb.
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> A közép- és felsőfokú képzés további erősítése
Dél-Dunántúl	
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> A nyelvi és digitális képzés kiemelt támogatása
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> Digitális írás és nyelvi képzés fejlesztése
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> Az információs technológia széleskörű képzése
Dél-Alföld	

10. Az egyetemi-üzleti tudásközpontok kialakítása

Az egyetemi-üzleti tudásközpontok kialakítása magas prioritású fejlesztési fókusz a régiók többségében. Azon régiókban, amelyek rendelkeznek országos kisugárzású felsőoktatási intézményekkel, a fejlesztési fókusz

elsődleges prioritása ezek fejlesztése, illetve egyes esetekben az ezekben meglévő párhuzamosságok megszüntetése. Azokban a régiókban, ahol nem alakultak eddig ki erőtéljes kisugárzású tudásközpontok, ott a cél a meglévő felsőoktatási hálózatra alapozva ezek létrehozása annak érdekében, hogy később aktív képzési központokká válhassanak.

Táblázat 29. Az egyetemi–üzleti tudásközpontok kialakítása, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> regionális tudásközpontok a meglévő felsőoktatási hálózat mentén Térségi innovációs és technológiai központok hálózatának kiteljesítése
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> regionális innovációs központok (Veszprém, Székesfehérvár) a meglévő tudáscentrumokra építve Regionális innovációs alközpontok (Tatabánya, Esztergom, Mór, Dunaújváros) erősítése az innovációs hálózat erősítése érdekében
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> a PTE egyetemi tudásközponttá fejlesztése
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> „Budapesti Egyetem” létrehozása, a fragmentált intézményrendszer megszüntetése
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> A Miskolci Egyetem széleskörű fejlesztése egyetemi–üzleti tudásközponttá
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> a Debreceni Egyetem széleskörű fejlesztése egyetemi–üzleti tudásközponttá a régió oktatási vertikumára alapozott oktatási és képzési rendszerek kialakítására
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> A meglévő erős K+F kapacitás összeszervezése a vállalati szféra működésével, igényeivel

11. Az innovációs infrastruktúra és képességek erősítése

Az innovációs infrastruktúra és képességek erősítése magas prioritású fejlesztési fókuszban bizonyul a régiók többségében és különböző eszközökben jelenik meg. Az egyik ilyen a regionális innovációs ügynökségek létrehozása, amelyek fejlesztési és koordináló szerepet játszhatnak, egyes régiók esetében összekötődhetnek akár a saját befektetés ösztönzési szervezet felállításával és működtetésével. A másik ilyen eszköz a nagyobb vállalatok innovációs központjainak vonzása, annak érdekében, hogy a helyi kapacitásokat nagyobb mértékben használják fel. Végül egyes régiókban a helyi innovációs képességek erősítése és kiaknázása érdekében a meglévő innovációs központok/gócok klaszter-, tengelyszerű fejlesztése tűnik fontos eszköznek.

Táblázat 30. Az innováció-infrastruktúra és képesség, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> regionális innovációs ügynökség hosszú távú működésének biztosítása regionális innovációs és befektetési alap létrehozása
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> A régió innovációs miliójének növelése, az innovációs kultúra fejlesztése Az innováció regionális finanszírozási rendszerének kiépítése regionális innovációs ügynökség hosszú távú működésének biztosítása
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> A PTE Innovációs Irodájának fejlesztése, „Academic Enterprise and Business Garden”
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> Nagy vállalatok multifunkcionális központjainak kialakítása Multinacionális cégek regionális központjainak vonzása
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> Az innováció regionális finanszírozási rendszerének kiépítése Regionális innovációs ügynökség hosszú távú működésének biztosítása
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> A Debrecen-Nyíregyháza agglomerálódó tengely, és a Szolnok-Jászberény tengely innovációs tengelyek fejlesztése
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> A helyi innovációs kapacitások továbbfejlesztése az üzleti szféra bevonásával

12. Az FDI- és KKV befektetések ösztönzése

Az FDI- és KKV befektetések ösztönzése magas prioritású fejlesztési fókusz öt régió esetében. A fejlesztési fókusz egyik eszköze az intézményfejlesztés, amely a regionális befektetési lehetőségeket jobban ismerő és a befektetőket célorientáltan vonzó ügynökségek létrehozásában jelenik meg. A másik eszköz a régiók esetében a KKV támogatásra rendelkezésre álló összes helyi lehetőség kiaknázása, valamint a KKV-k a nagyobb befektetők közötti kapcsolatok erősítése.

Táblázat 31. Az FDI és KKV-támogató befektetések ösztönzése célorientáltan, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> fejlesztési, befektetési ügynökség
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> induló technológia- és tudásintenzív mikrovállalkozások, valamint spin-off vállalkozások innovációs feladatainak támogatása a minőségi fejlődést ösztönző vállalati innováció célzott támogatása, a magas hozzáadott értéket tartalmazó termelési tevékenységek ösztönzése
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> egy kiemelt informatikai program szervezésének és központjának Pécsre telepítése
Közép-Magyarország	
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> technológiai kapacitás-fejlesztés, gép és eszközbeszerzés támogatása, tematikus vállalkozói park-fejlesztés, informatikai és termelő infrastruktúra fejlesztése
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> Működő-tőke letelepedését szolgáló infrastrukturális fejlesztések a KKV-k támogatása: inkubációs tevékenységek fejlesztése, vállalati együttműködések, beszállítói kapcsolatok ösztönzése, klaszterek kialakítása, az IT-felhasználás ösztönzése, tanácsadás
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> Intenzívebb FDI-vonzás, akár helyi ügynökség létrehozásával, valamint erős KKV- támogatási tevékenység

13. A szélessávú hálózati infrastruktúra és digitális tartalomfejlesztés

A szélessávú hálózati infrastruktúra és digitális tartalomfejlesztés közepes fontosságú fejlesztési fókusz a régiók többségében az ettől felfelé eltérő Közép-Magyarországot és lefelé eltérő Nyugat-Dunántúlt kivéve. A fejlesztések két irányban jelentkeznek: egyfelől tartalmazzák a jelentősebb regionális szerepvállalást a fizikai infrastruktúra kialakításában, megteremtésében. Másfelől a regionális szerep a helyi tartalom megteremtésére és fejlesztésére irányul.

Táblázat 32. A szélessávú hálózati infrastruktúra és digitális tartalomfejlesztés, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> integrált tudás-, tartalom- és szolgáltatásfejlesztési programok
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> integrált tudás-, tartalom- és szolgáltatásfejlesztési programok
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> oktatófilmek, MM képzési anyagok fejlesztőközpontja az egyetemekre alapozva
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> a magas szolgáltató szektor részarány miatt az online business potenciál támogatása
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> az európai infokommunikációs hálózatokba való bekapcsolódás szélessávú elérhetőség biztosítása a régió egész területén
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> az európai infokommunikációs hálózatokba való bekapcsolódás a régió IT-infrastruktúra-ellátottságának javítása és az esélyteremtést elősegítő regionális intézményrendszer kapcsolódó elemeinek (e-közigazgatás, e-önkormányzati szolgáltatások) fejlesztése

Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ az európai infokommunikációs hálózatokba való bekapcsolódás ▪ a régió IT–infrastruktúra-ellátottságának javítása és a kapcsolódó elemek (e-közigazgatás, e-önkormányzati szolgáltatások) fejlesztése ▪ gazdasági-pénzügyi tevékenységek fejlesztése digitális tartalommal együtt
------------	--

14. Az anyagtakarékos technológiák elterjedésének ösztönzése

Az anyagtakarékos technológiák elterjedésének ösztönzése közepes/alacsony prioritású fejlesztési fókusz a régiók többségében: elsősorban a nyugat-magyarországi régiókban játszik fontosabb szerepet, alapozva a már meglévő kapacitásokra, illetve a nagyobb környezeti tudatosságra és ezzel összefüggő lehetőségekre.

Táblázat 33. Az anyagtakarékos technológiák, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő prioritásai
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Környezetkímélő beruházások támogatása
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a régió minőségi innovációs politikájának része
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ biomassa program, továbbfejleszteni, felmutatni a BÍOKOM szelektív gyűjtési rendszerét és elkezdni az elektro-szemét feldolgozását
Közép-Magyarország	
Észak-Magyarország	
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a megújuló és alternatív energia előállításához kapcsolódó fejlesztések megvalósítása : pl. a nem élelmiszeripari célú mezőgazdasági termeléshez kapcsolódóan az energetikai célú biomassa hasznosítása
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ környezetkímélő beruházások támogatása

15. A megújuló erőforrások hasznosítása

A megújuló erőforrások hasznosítása ott szerepel magas vagy közepes prioritású fejlesztési fókuszaként, ahol erre a természeti adottságok, illetve a meglévő ipari kapacitások lehetőséget nyújtanak. A fejlesztési fókuszon belül a fő eszköz ezen meglévő természeti adottságok kiaknázása.

Táblázat 34. A megújuló erőforrások, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő eszközei
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ alternatív villamos- és hőenergetikai-hasznosításra épülő fejlesztések ▪ integrált természetvédelem (élőhely megőrzés és rehabilitáció, ökológiai hálózatok védelme, kiemelten a védett területeken)
Közép-Dunántúl	
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pécs országosan és nemzetközi szinten élen jár a hulladékfeldolgozásban és ennek exportálása, ▪ a hulladékgazdálkodás továbbfejlesztése az elektroszemét-feldolgozó rendszerrel
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Termásvíz-készlet (alternatív energia a hő szempontjából) hasznosítása
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Megújuló és alternatív energia előállításához kapcsolódó fejlesztések
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Megújuló és alternatív energia előállításához kapcsolódó fejlesztések
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bioüzemanyaggal kapcsolatos fejlesztések

16. A közlekedési infrastruktúra

A közlekedési infrastruktúra, mint fejlesztési fókusz magas prioritású fókusz az elérhetőség szempontjából hátrányos helyzetben lévő régiókban, és közepes prioritású a többi esetében. A fejlesztések egyik eszköze a meglévő közlekedési folyosók, tengelyek kiegészítése a régió versenyképessége, növekedése szempontjából fontos tengelyekkel. A másik fontos fejlesztési fókusz a hiányzó gyors elérési módok kiépítése.

Táblázat 35. A közlekedési infrastruktúra, mint fejlesztési fókusszal kapcsolatos regionális prioritások

Régió	Fejlesztési fókusz fő prioritásai
Nyugat-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ regionális kerékpárút-hálózatok hiányzó szakaszainak kiépítése ▪ É-D, K-NY közlekedési tengelyek fejlesztése
Közép-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az É-D irányú közlekedési tengely fejlesztése
Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ▪ M9-es (Nagykanizsa, Kaposvár, Szekszárd, Szeged), Budapest-Pécs vasút, polgári repülőtér (Pécs-Pogány) ▪ Budapest-Pécs vasút
Közép-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elővárosi vasutak az agglomerációba ▪ 4es és 5ös metró, ferihegyi gyorsvasút ▪ M0, M8 és M6 ▪ Kerékpárutak és a Duna közlekedésének fejlesztése
Észak-Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gyorsforgalmi úthálózat és vasútfejlesztés ▪ Repülőtér-fejlesztés Miskolcon
Észak-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a régió adottságai alapján egy lehetséges fejlesztési fókusz a vízi közlekedés és szállítás fejlesztése ▪ a logisztikai szerepkörben rejlő lehetőségek fokozottabb kihasználása, Záhony logisztikai szerepének és infrastruktúrájának erősítése ▪ az autópálya határig történő meghosszabbítása Záhony, illetve Nagyvárad felé
Dél-Alföld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Autópálya-építések ▪ Közúthálózat fejlesztése ▪ Vasúthálózat modernizálása ▪ Vízi közlekedés fejlesztése ▪ Légi közlekedés

IV. A FEJLESZTÉSI FÓKUSZOK ÖSSZEHAONLÍTÓ ÉRTÉKELÉSE

A fejlesztési fókuszok elemzése az egyes régiók szintjén bemutatta azt, hogy az egyes fejlesztési fókuszokban melyek lehetnek azok a prioritások, amelyek az egyes régiók számára fontosak és amelyek a tartós növekedési tényezőkben a versenyképesség szempontjából releváns változásokat elindítják. A fejlesztési fókuszok elemzése és bemutatása több következtetés levonását is lehetővé teszi:

1. Az egyes fejlesztési fókuszok szerepe eltérő lehet a régiók között: miközben egy adott fókusz kiemelt fontosságú az egyik régió, szerepe kisebb más régiók esetében az eltérő kiinduló helyzet, valamint versenyképességi pozíció miatt. Így például a külső és belső migrációval kapcsolatos fejlesztési fókuszok esetében jelentős eltérések vannak a régiók között: egyeseknél ez nem jelentkezik problémaként, másoknál az elvándorlás jelent gondot. Ennek megfelelően a fejlesztési fókusz megvalósítására tett javaslatok is eltérőek: valahol a mobilitást és belső migrációt az infrastruktúra-fejlesztés, másutt az intézményrendszer kiépítése segíti jobban.

2. Az egyes régiókban más és más formában valósulhatnak meg a fejlesztési fókuszokban megjelölt prioritások. Ilyeneknek lehet tekinteni többek között a beszállítói programot, az FDI- és KKV-vonzó befektetések támogatását, az innovációs készségek fejlesztését, az oktatás és gazdaság közötti kapcsolatok erősítését.

Például a beszállítói program, mint fejlesztési fókusz relevanciája eltérő fontosságú az egyes régiókban: van, ahol már régóta kialakult programok, megvalósult projektek vannak, és vannak olyan régiók, ahol ez most válik fontos fejlesztési kérdéssé. Ennek megfelelően meglehetősen eltérőek a régiók esetében ezen fejlesztési fókusszal kapcsolatos feladatok. Vannak régiók, ahol a fő feladat a már megtelepült befektetők helyben tartása, az elvándorlás megakadályozása, míg más régiók esetében a beszállítói program az új befektetők megjelenését tűzi célul. Hasonlóképpen egyes régiókban az információáramlás felgyorsítása, a helyi igények jobb kielégítése érdekében erőteljesen vetődik fel a saját befektetés-ösztönző ügynökség kialakítása, míg máshol inkább a helyi szereplők közötti kapcsolatok erősítése tűnik a célravezető eszköznek.

3. Vannak olyan fejlesztési fókuszok, amelyek azonos formában jelennek meg az egyes régiókban, közel azonos tartalommal. Ilyeneknek lehet tekinteni a közlekedés fejlesztését, az anyagtakarékos technológiák terjesztését, a szélessávú infrastruktúra, vagy a szakképzés támogatását.

Ilyen azonos tartalmú prioritásokat jelentő fejlesztési fókusz a KKV szektor munkahelyteremtése, ami elsősorban a helyi foglalkoztatás kiterjesztésére alapszik. Ennek megfelelően a régiók esetében a földrajzi, versenyképességi adottságok és tényezők szerepe jelenik meg: egyes régiókban a turizmus, másokban a mezőgazdaság lehet az a közeg, ahol a helyi foglalkoztatás kibontakozhat. Emellett minden régió esetében fontos szempontként jelentkezik a helyi foglalkoztatás kiépülését segítő intézményrendszer, kapcsolódó információs rendszer kialakítása.

4. A fejlesztési fókuszok közötti eltérések, illetve hasonlóságok is adhatnak támpontot a következő fejezet fő kérdésének megválaszolására, amely arról szól, hogy mit érdemes regionális és mit érdemes országos szinten fejleszteni, koordinálni és finanszírozni. Azon fejlesztési fókuszok, ahol jelentősek az eltérések a hangsúlyokat illetően, regionális szervezést kívánnak, míg azok esetében, ahol a hasonlóságok dominálnak, nagyobb lehetőségük van a központilag vezetett programoknak.

A következő táblázat összefoglalja az egyes fejlesztési fókuszokhoz tartozó eszközöket a 7 régió esetében.

36. táblázat. A fejlesztési fókuszokhoz tartozó eszközök a 7 régiónál.

	Nyugat-Dunántúl	Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Közép-Magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
1. Migráció	Infrastruktúra és tömegközlekedés fejlesztése, A térségi centrumok fejlesztése a kistélepüléssel szerkezet miatt	Aktív migrációs (bevándorlást segítő) politika, ehhez a megfelelő lakáskínálat A régió belüli közlekedés, az ingázás lehetőségeinek javítása, az Észak-Dél irányú közlekedési kapcsolatok megteremtésével	A regionális migrációt elősegítő intézményrendszer mintajellegű létrehozása		Magasan kvalifikált szakemberek és pályakezdő diplomások elvándorlásának megakadályozása	Pályakezdő diplomások elvándorlásának megakadályozása Bevándorló munkaerő kezelése	
2. A preventív egészségügyi és életmód-programok			Komplex regionális életmód-javító és –követítő rendszer		Rokkantsági nyugdíjban részesülők növekedésének megállítása, egészségügyi helyzet javítása		Egészségturizmus fejlesztése
3. Az atipikus munkavállalási formák	Regionális távoktatási hálózat és módszertani központ létrehozása utókövető rendszerrel Regionális pályaorientációs és pályaválasztási rendszer kialakítása, az életpályatervezés segítése	Az infokommunikációs infrastruktúra viszonylagos fejlettségére alapozva a távoktatás ill. a távmunka lehetőségeinek terjesztése	Atipikus munkavállalás összekötése az életmód-programmal Komplex program a kutatás, képzés, valamint néhány markáns tudásvállalat részvételével	Atipikus munkavállalási formák terjesztése komplex programok révén	Foglalkoztatás javítása az atipikus munkavállalási formák terjedésével	Időskorúak foglalkoztatását elősegítő „ezüstgazdaság” feltételeinek létrehozása	
4. A beszállítói program	Kapcsolat és beszállítás országhatáron kívüli területekkel, Meglévő cégek kitelepülésének megakadályozása, országos lefedettség kialakítása, (pl. klaszterek esetében),	A háttérfeltételek (élethosszig tartó tanulás, felsőoktatás, kutatás, Észak-Dél irányú közlekedési kapcsolatok) megteremtése és fejlesztése	Az ágazati szereplők egységes fellépése A gyenge pécsi ipari park (és más ipari parkok) egységes koncepció alapján történő fellépése		Tematikus iparági együttműködések régióspecifikus kialakítása Meghatározó gazdasági erőterek régióhoz kötése	KKV centrikus beszállítói programok egyes ágazatokra fókuszálva,	Beszállítói programok, erős FDI-vonzó tevékenységgel összekapcsolva

	Nyugat-Dunántúl	Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Közép-Magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
5. A munkahelyteremtés (különösen KKV-k)	Helyi foglalkoztatás és kapcsolódó oktatás Integrált regionális kistérségi munkaerő-piaci és szakképzési információs rendszer Humán és szociális információs rendszerek kialakítása	Munkaerő-szervezési tevékenységek ösztönzése A turizmus munkahelyteremtő képességének kiaknázása (Balaton kötődése a régióhoz) A munkaerő-piaci tendenciákról, a hosszabb távon jelentkező munkaerőigény és megbízható információk gyűjtése, információs rendszer kialakítása	KKV fejlesztési készségeket, vállalkozási ismereteket, a cégalapítást összekapcsolása szakképzéssel, Ehhez mintaprogramok, pl. szakképzési központok	Szakképzés, élethosszig tartó tanulás segítése szakképzési programokkal	A meglévő ipari kultúrára épülő hálózati gazdaság Turizmus	Magas keresletű mezőgazdasági cikkek termesztése, Erdősültés és zöld energia hasznosításáért erdősítés	KKV fejlesztési készségeket, vállalkozási ismereteket, a cégalapítást összekapcsolása szakképzéssel, Ehhez mintaprogramok kialakítása szükséges, pl. szakképzési központok
6. A széles körben tovagyrúzó termelés támogatása			Elsősorban a korábban elmaradt befektetők vonzása		Nemzetközi tanácsadói akkreditáció, Oktatási bázisok kialakítása és fejlesztése, Nemzetközi regionális képviselők kialakítása,	Régió-specifikus agrártermékekre alapozott biotermékek fejlesztése Gyógyvizekre alapozott egészségutizmus	Kapcsolódva az FDI és KKV támogatáshoz
7. A szakképzés, élethosszig tartó tanulás segítése	Regionális gazdaság, szakképzés, felsőoktatás és felnőttképzés koordinálása A gyakorlati oktatás és a gyakornoki foglalkoztatás előtérbe helyezése	Élethosszig tartó tanulás, ezen belül a konkrét szakképzés mellett inkább az általános kulcskompetenciákra kiterjedő képzés preferenciája, illetve a felnőttképzés erősítése	Regionális integrált szakképzési és vállalkozási mintaközpont menedzselése	Szakképzési programok kialakítása	Helyi ipari képességekhez és igényekhez kapcsolódó átképzési programok Felsőfokú képzési intézmények és gazdálkodó szervezetek közötti kapcsolat erősítése	A termálvízre épülő gyógy-, termál-, és wellness turizmushoz kapcsolódó speciális képzések (balneológia, gyógymasszázs, akupunktúra) terjesztése Egészségügyi és turisztikai szakképzés szélesítése	Az egészségipar feltételeinek megteremtéséhez az egészségügyi és turisztikai szakképzés szélesítése

	Nyugat-Dunántúl	Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Közép-Magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
8. Az oktatás, képzés és gazdaság kapcsolatainak erősítése	Regionális együttműködési hálózat a felsőoktatásban Szakképző intézmények, a közszféra és a gazdaság szereplőinek együttműködése	A policentrikus, hálózatos felépítésű régió belül a regionális együttműködési hálózat erősítése a felsőoktatásban A kutatói és a gazdasági szféra közötti kapcsolat erősítése az innovációs, kutatási-fejlesztési tevékenységekben	Business Garden / Academic Enterprise” gócpontok mintarendszerének létrehozása a régió két egyetemén	Meglévő oktatási, K+F potenciál összekapcsolása az üzleti szférával		Egészségturizmus összekapcsolása a képzési helyekkel, Debreceni Egyetem üzleti szférával történő összefonódásának erősítése	
9. A kulcs-kompetenciák, alapkészségek	Regionális, továbbképző és képző központok, stb	A közép- és felsőfokú képzés további erősítése		A nyelvi és digitális képzés kiemelt támogatása	Digitális írás és nyelvi képzés fejlesztése	Az információs technológia széleskörű képzése	
10. Az egyetemi-üzleti tudásközpontok kialakítása	Regionális tudásközpontok a meglévő felsőoktatási hálózat mentén Térségi innovációs és technológiai központok hálózatának kiteljesítése	Regionális innovációs központok (Veszprém, Székesfehérvár) a meglévő tudáscentrumokra építve Regionális innovációs alközpontok (Tatabánya, Esztergom, Mór, Dunaújváros) erősítése az innovációs hálózat erősítése érdekében	a PTE egyetemi tudásközponttá fejlesztése	„Budapesti Egyetem” létrehozása, a fragmentált intézményrendszer megszüntetése	A Miskolci Egyetem széleskörű fejlesztése egyetemi-üzleti tudásközponttá	A Debreceni Egyetem széleskörű fejlesztése egyetemi-üzleti tudásközponttá A régió oktatási vertikumára alapozott oktatási és képzési rendszerek kialakítására	A meglévő erős K+F kapacitás összeszervezése a vállalati szféra működésével, igényeivel
11. Az innováció-infrastruktúra és képesség	Regionális innovációs ügynökség hosszú távú működésének biztosítása Regionális innovációs és befektetési alap létrehozása	A régió innovációs miliőjének növelése, az innovációs kultúra fejlesztése Az innováció regionális finanszírozási rendszerének kiépítése Regionális innovációs ügynökség hosszú távú működésének biztosítása	A PTE Innovációs Irodájának fejlesztése, „Academic Enterprise and Business Garden”	Nagy vállalatok multifunkcionális központjainak kialakítása Multinacionális cégek regionális központjainak vonzása	Az innováció regionális finanszírozási rendszerének kiépítése Regionális innovációs ügynökség hosszú távú működésének biztosítása	A Debreceni Nyíregyháza agglomerálódó tengely, és a Szolnok-Jászberény tengely innovációs tengelyek fejlesztése	A helyi innovációs kapacitások továbbfejlesztése az üzleti szféra bevonásával

	Nyugat-Dunántúl	Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Közép-Magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
12. Az FDI és KKV-támogató befektetések ösztönzése	Fejlesztési, befektetési ügynökség	Induló technológia- és tudás-intenzív mikro-vállalkozások, valamint spin-off vállalkozások innovációs feladatainak támogatása A minőségi fejlődést ösztönző vállalati innováció célzott támogatása, a magas hozzáadott értéket tartalmazó termelési tevékenységek ösztönzése	Egy kiemelt informatikai program szervezésének és központjának Pécsre telepítése		Technológiai kapacitás-fejlesztés, gép és eszközbeszerzés támogatása, Tematikus vállalkozói park-fejlesztés, Informatikai és termelő infrastruktúra fejlesztése	Működőtöke letelepedését szolgáló infrastrukturális fejlesztések A KKV-k támogatása: inkubációs tevékenységek fejlesztése, vállalati együttműködések, beszállítói kapcsolatok ösztönzése, klaszterek kialakítása, az IT-felhasználás ösztönzése, tanácsadás	Intenzívebb FDI-vonzás, akár helyi ügynökség létrehozásával, valamint erős KKV-támogatási tevékenység
13. A szélessávú hálózati infrastruktúra és digitális tartalomfejlesztés	Integrált tudás-, tartalom- és szolgáltatásfejlesztési programok	Integrált tudás-, tartalom- és szolgáltatásfejlesztési programok	Oktatófilmek, MM képzési anyagok fejlesztőközpontja az egyetemekre alapozva	A magas szolgáltató szektor részarány miatt az online business potenciál támogatása	Az európai infokommunikációs hálózatokba való bekapcsolódás Szélessávú elérhetőség biztosítása a régió egész területén	Az európai infokommunikációs hálózatokba való bekapcsolódás A régió IT-infrastruktúra-ellátottságának javítása és az esélyteremtést elősegítő regionális intézményrendszer kapcsolódó elemeinek (e-közigazgatás, e-önkormányzati szolgáltatások) fejlesztése	Az európai infokommunikációs hálózatokba való bekapcsolódás A régió IT-infrastruktúra-ellátottságának javítása és a kapcsolódó elemek (e-közigazgatás, e-önkormányzati szolgáltatások) fejlesztése A gazdasági-pénzügyi tevékenységek fejlesztése digitális tartalommal együtt
14. Az anyagtakarékos technológiák elterjedésének ösztönzése	Környezetkímélő beruházások támogatása	A régió minőségi innovációs politikájának része	Biomassza program, továbbfejleszteni, felmutatni a BÍOKOM szelektív gyűjtési rendszerét és elkezdeni az elektroszemét feldolgozását			A megújuló és alternatív energia előállításához kapcsolódó fejlesztések megvalósítása : pl. a nem élelmiszeripari célú mezőgazdasági termeléshez kapcsolódóan az energetikai célú biomassza hasznosítása	Környezetkímélő beruházások támogatása

	Nyugat-Dunántúl	Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Közép-Magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
15. A megújuló erőforrások hasznosítása	Alternatív villamos- és hőenergetikai-hasznosításra épülő fejlesztések Integrált természetvédelem (élőhely megőrzés és rehabilitáció, ökológiai hálózatok védelme, kiemelten a védett területeken)		Pécs országosan és nemzetközi szinten élen jár a hulladék-feldolgozásban és ennek exportálása, A hulladékgazdálkodás továbbfejlesztése az elektroszemét-feldolgozó rendszerrel	Termálvíz-készlet (alternatív energia a hő szempontjából) hasznosítása	Megújuló és alternatív energia előállításához kapcsolódó fejlesztések	Megújuló és alternatív energia előállításához kapcsolódó fejlesztések	Bioüzemanyaggal kapcsolatos fejlesztések
16. A közlekedési infrastruktúra	Regionális kerékpárút-hálózatok hiányzó szakaszainak kiépítése É-D, K-NY közlekedési tengelyek fejlesztése	Az É-D irányú közlekedési tengely fejlesztése	M9-es (Nagykanizsa, Kaposvár, Szekszárd, Szeged), Budapest-Pécs vasút, polgári repülőtér (Pécs-Pogány)	Elővárosi vasutak az agglomerációba 4es és 5ös metró, ferihegyi gyorsvasút M0, M8 és M6 Kerékpárutak és a Duna közlekedésének fejlesztése	Gyorsforgalmi úthálózat és vasútfejlesztés Repülőtér-fejlesztés Miskolcon	A régió adottságai alapján egy lehetséges fejlesztési fókusz a vízi közlekedés és szállítás fejlesztése A logisztikai szerepkörben rejlő lehetőségek fokozottabb kihasználása, Záhony logisztikai szerepének és infrastruktúrájának erősítése Az autópálya határig történő meghosszabbítása Záhony, illetve Nagyvárad felé	Autópálya-építések Közúthálózat fejlesztése Vasúthálózat modernizálása Vízi és légi közlekedés fejlesztése

